

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

**ΤΕΙ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ**

ΜΥΤΙΑΗΝΑΚΗ ΔΩΡΟΘΕΑ

**«WEB 2.0 ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΥΓΕΙΑΣ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΑΜΑΛΙΑΣ ΚΑΛΥΒΙΝΟΥ»**

**Διπλωματική Εργασία για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης**

Πειραιάς, 2008

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

**ΤΕΙ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ**

ΜΥΤΙΑΗΝΑΚΗ ΔΩΡΟΘΕΑ

**«WEB 2.0 ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΥΓΕΙΑΣ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΑΜΑΛΙΑΣ ΚΑΛΥΒΙΝΟΥ»**

Επιβλέπων Καθηγητής : Λέκτορας Βοζίκης Αθανάσιος

**Μελέτη για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης**

Πειραιάς, 2008

**UNIVERSITY OF
PIRAEUS**

MASTER IN HEALTH MANAGEMENT

**TEI OF
PIRAEUS**

MYTILINAKI DOROTHEA

**«WEB 2.0 MEETS HEALTHCARE:
THE AMALIA KALYVINOU CASE»**

Graduate Thesis Submitted for the Degree

PIRAEUS, 2008

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια προσπάθεια έρευνας της συνεχώς αυξανόμενης δύναμης των κοινωνικών μέσων και της σχέσης των κοινωνικών μέσων -και κυρίως των ιστολογίων- με τον ευαίσθητο χώρο της υγείας. Η εργασία χωρίζεται σε δύο ενότητες, το Γενικό Μέρος και το Ειδικό Μέρος.

Στο Γενικό μέρος (Κεφάλαια 1 έως 3), γίνεται μία συνοπτική παρουσίαση του χώρου των κοινωνικών μέσων -του web 2.0- και των ιστολογίων και μια πολύ σύντομη αναφορά στο ελληνικό σύστημα υγείας.

Στο κεφάλαιο 1, γίνεται αναφορά στα κοινωνικά μέσα, στις εφαρμογές του web 2.0 και παρουσιάζεται μια κριτική των κοινωνικών μέσων.

Στο κεφάλαιο 2, γίνεται ανάλυση για την έννοια του ιστολογίου, για τα ιστολόγια στην Ελλάδα και παγκοσμίως, για τη σχέση των ιστολογίων με την δημοσιογραφία, την υγεία και το σύστημα υγείας.

Στο κεφάλαιο 3, γίνεται μια σύντομη περιγραφή του ελληνικού συστήματος υγείας και των προβλημάτων που το χαρακτηρίζουν.

Στο Ειδικό Μέρος (κεφάλαια 4 έως 6) γίνεται περιγραφή του ιστολογίου της Αμαλίας Καλυβινού και εκτενής ανάλυση της σχέσης των ιστολογίων με τον χώρο της υγείας. Συγκεκριμένα:

Στο κεφάλαιο 4, παρουσιάζεται η περίπτωση του ιστολογίου της Αμαλίας Καλυβινού, γίνεται περιγραφή του ιστολογίου, αναφορά στην ιστορία της blogger, στην απήχηση που είχε το ιστολόγιό της, στην κινητοποίηση που προκάλεσε, στις αντιδράσεις από τον πολιτικό κόσμο και τα MME. Επίσης παρατίθενται στατιστικά στοιχεία των κινητοποιήσεων.

Στο κεφάλαιο 5, διατυπώνονται συμπεράσματα σχετικά με το πώς τα κοινωνικά μέσα και ειδικά τα ιστολόγια σχετίζονται με τον χώρο της υγείας.

Στο κεφάλαιο 6, προτείνονται τρόποι ενίσχυσης της συμμετοχικής διαδικασίας και της πλατφόρμας του διαλόγου για θέματα υγείας, έτσι ώστε αυτή να οδηγεί σε γόνιμους προβληματισμούς και πεδία δράσης.

Η ολοκλήρωση της εργασίας δεν θα είχε επιτευχθεί χωρίς την επιστημονική συνδρομή και την ηθική στήριξη του επιβλέποντα καθηγητή μου, Δρα Βοζίκη Αθανάσιου, του οποίου η καθοδήγηση κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας και

η συμβολή του στην επίλυση τυχόν προβλημάτων που παρουσιάστηκαν υπήρξε πολύτιμη.

Η παρούσα εργασία μπορεί να αποτελέσει το ερέθισμα για την επιστημονική ενασχόληση με θέματα που σχετίζονται με τα κοινωνικά μέσα, τα ιστολόγια, την κοινωνικοποίηση μέσω διαδικτύου, τις διαδικτυακές κινητοποιήσεις, τη σχέση ιστολογίων με το χώρο της υγείας και τους τρόπους ενίσχυσης και αξιοποίησης της συμμετοχικής διαδικασίας και της πλατφόρμας του διαλόγου για θέματα υγείας, έτσι ώστε αυτή να οδηγεί σε γόνιμους προβληματισμούς και πεδία δράσης.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι καινοτομίες της τεχνολογίας της πληροφορικής και της επικοινωνίας συνεχώς διαμορφώνουν νέες εξελίξεις στην παγκόσμια επικοινωνιακή σκηνή. Τα κοινωνικά μέσα και ειδικά τα ιστολόγια προκαλούν μια επανάσταση που αφορά κάθε πτυχή της κοινωνικής ζωής. Τα ιστολόγια, ως ένα μοναδικό εργαλείο αυτοδημοσίευσης στα χέρια των πολιτών ανάγουν την ιστολογόσφαιρα σε ένα γόνιμο δημόσιο χώρο για συζητήσεις πάνω σε θέματα κοινωνικού ενδιαφέροντος και συνεπώς και σε θέματα για την υγεία και το σύστημα υγείας. Τα ιστολόγια, όσον αφορά στο χώρο της υγείας, αποτελούν έκφραση των εμπειριών, των σκέψεων, της κρίσης των πολιτών σε θέματα υγείας.

Ο χώρος της υγείας στην Ελλάδα πάσχει από πολλά προβλήματα ανισότητας στη χρήση και πρόσβαση υπηρεσιών υγείας και περιφερειακές ανισότητες στην κατανομή υπηρεσιών και πόρων οι οποίες προκαλούν την δυσαρέσκεια των πολιτών. Οι δημόσιες υπηρεσίες υγείας στα πλαίσια λειτουργίας του κοινωνικού κράτους εμφανίζουν προβλήματα ποιότητας, προσπελασιμότητας και προσβασιμότητας. Είναι επόμενο οι παραπάνω καταστάσεις να πυροδοτούν συζητήσεις και προβληματισμούς από τη μεριά των πολιτών.

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται αρχικά η ανάλυση των κοινωνικών μέσων και των ιστολογίων. Ακολουθεί εκτενής αναφορά στο ιστολόγιο της Αμαλίας Καλυβίνου, στην απήχηση που αυτό είχε και στις κινητοποιήσεις που προκάλεσε. Τέλος διατυπώνονται συμπεράσματα σχετικά με τη σχέση των ιστολογίων με τον χώρο της υγείας και προτείνονται τρόποι ενίσχυσης της συμμετοχικής διαδικασίας και της πλατφόρμας του διαλόγου για θέματα υγείας, έτσι ώστε αυτή να οδηγήσει σε γόνιμους προβληματισμούς και πεδία δράσης.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να καταδείξει τη συνεχώς αυξανόμενη δύναμη των κοινωνικών μέσων, να προσεγγίσει τη σχέση μεταξύ των ιστολογίων και του χώρου της υγείας, να μελετήσει τη δυναμική των ιστολογίων και να προτείνει τρόπους και λόγους αξιοποίησης αυτής της συμμετοχικής διαδικασίας προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.

«WEB 2.0 MEETS HEALTHCARE: THE AMALIA KALYVINOU CASE»

MYTILINAKI DOROTHEA

Graduate Thesis Submitted for the Degree “Master in Health Management”

University of Piraeus – TEI of Piraeus, Greece.

Supervisor: Dr Ath. Vozikis

ABSTRACT

Innovations in the information and communication technology are constantly shaping new developments in the global communication scene. Social media and especially blogs, have caused a revolution concerning every aspect of social life. Blogs as a unique, selfpublish tool in citizens’ hands, make blogosphere a creative public space for conversations concerning social interest, health and healthcare. Blogs for health and healthcare are the reflection of citizens’ thoughts, experiences and judgments.

The Greek health care sector suffers in terms of health care services’ access problems, regional disparities between funds’ allocation and service distribution unequilibrium, resulting in citizens’ dissatisfaction. Public health services have quality and access problems which create debates and public concerns.

This study attempts firstly to analyze social media and blogs. Secondly, there is a presentation of the Amalia Kalyvinou case and its impact. Finally conclusions are drawn about the relation between blogs and healthcare and proposals are being made in order to enhance the participation procedure and the dialogue platform concerning health and healthcare issues, so as they lead to productive thinking and actions.

The aim of the present study is to denote the continuously increasing power of the social media, to approach the relationship between the blogs and the healthcare sector, to study the dynamics of blogs and to propose reasons of this participating procedure for the benefit of society.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙΛΗΨΗ
ABSTRACT

ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

	ΣΕΛΙΔΑ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΜΕΣΑ
1.1	Τι είναι τα κοινωνικά μέσα – το web 2.0 1
1.2	Εφαρμογές του web 2.0 3
1.3	Κριτική για τα κοινωνικά μέσα 7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	ΤΙ ΕΙΝΑΙ BLOGGING
2.1	Ιστολόγια 10
2.2	Ιστολόγια στην Ελλάδα 15
2.3	Ιστολόγια και δημοσιογραφία 16
2.4	Ιστολόγια και υγεία 17
2.4.1	Ιατρικά ιστολόγια 21
2.4.2	Ιστολόγια για τις πολιτικές υγείας και την περίθαλψη 23
2.4.3	Ιστολόγια για την πληροφορική της υγείας 25
2.4.4	Ελληνικά ιστολόγια για την υγεία 26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ 28

ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΑΜΑΛΙΑΣ ΚΑΛΥΒΙΝΟΥ
-------------------	--

4.1 Περιγραφή ιστολογίου	30	
4.2 Κινητοποίηση – Απήχηση	31	
4.3 Σχόλια κινητοποιήσεων για το σύστημα υγείας	34	
4.4 ΜΜΕ, άρθρα και ηλεκτρονικές πύλες	36	
4.5 Πολιτικές αντιδράσεις	39	
4.6 Απολογισμός κινητοποίησης σε νούμερα	41	
4.7 Χρονικό	42	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	50
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		
ΠΗΓΕΣ		

1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΜΕΣΑ

1.1 Τι είναι τα κοινωνικά μέσα – το WEB 2.0.

Ο χώρος του διαδικτύου χαρακτηρίζεται από συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες. Η έννοια της πληροφορίας σαν παθητικός πομπός μηνυμάτων αλλάζει και την διαδέχονται έννοιες όπως αυτές της διάδρασης, της δημιουργικότητας, της κοινωνικοποίησης και της συνεργασίας. Τα κοινωνικά μέσα (social media) έχουν αλλάξει ριζικά τον τρόπο επικοινωνίας και την διάχυση της πληροφορίας στη σύγχρονη κοινωνία. Ο όρος κοινωνικά μέσα, ο οποίος σχεδόν ταυτίζεται με τον όρο WEB 2.0, προσδιορίζει ιστοσελίδες και διαδικτυακά εργαλεία τα οποία επιτρέπουν τη διάδραση μεταξύ των χρηστών μέσω της διαμοίρασης πληροφοριών, απόψεων, γνώσεων και ενδιαφερόντων και προωθούν την δημιουργία κοινοτήτων και δικτύων με έμφαση στη συμμετοχικότητα και στην κοινωνικοποίηση.

Πλήθος σχετικών δικτυακών τόπων χρησιμοποιούνται καθημερινά σε τακτική βάση από εκατομμύρια ανθρώπους, γεγονός που έχει ανάγει τα κοινωνικά μέσα σε αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής μας ζωής. Με αυτόν τον τρόπο εκατοντάδες εκατομμύρια χρηστών παγκοσμίως υιοθετώντας τις εφαρμογές και την τεχνολογία του WEB 2.0 επικοινωνούν ανεξαρτήτως πολιτιστικής, κοινωνικής, οικονομικής, εθνικής προέλευσης.

Το WEB 2.0 θα μπορούσε να προσδιορισθεί ως μία εξέλιξη του κυβερνοχώρου σε ένα δίκτυο διασυνδεδεμένων ιστοσελίδων και εφαρμογών που προάγουν την συμμετοχικότητα, τη διάδραση και τη δημιουργικότητα. Συντελείται δηλαδή κοινωνικοποίηση μέσω του διαδικτύου, η οποία δεν θα μπορούσε να αναπτυχθεί χωρίς την συμβολή του WEB 2.0.¹

Ο όρος WEB 2.0 αναφέρεται στον τρόπο που χρησιμοποιούνται οι ήδη υπάρχουσες τεχνολογίες και στον τρόπο που οι σχεδιαστές πληροφοριακών συστημάτων και οι χρήστες χρησιμοποιούν το διαδίκτυο και όχι σε νέα έκδοση του WEB. Το WEB 2.0 χρησιμοποιείται ως το μέσο-πλατφόρμα πάνω στο οποίο τρέχουν

¹ Ο όρος WEB 2.0 χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά από τον Dale Dougherty, αντιπρόεδρο της O'Reilly Media Inc κατά τη διάρκεια σύσκεψης για το δυνητικό μέλλον του WEB. www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.html

εφαρμογές και υπηρεσίες, πολλές από τις οποίες μέχρι τώρα έτρεχαν τοπικά στους Η/Υ. Για αυτό άλλωστε δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται σε αντίθεση του WEB 1.0, αλλά σαν συνέπεια της πλήρους εφαρμογής των εργαλείων του WEB 1.0.²

Σύμφωνα με τον Αλέξανδρο Καλτσογιάννη (Μελέτη-Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας, 2007): «τα κύρια χαρακτηριστικά του WEB 2.0 είναι τα εξής:

- Το διαδίκτυο και όλες οι συσκευές που είναι συνδεδεμένες σε αυτό, αποτελούν μια παγκόσμια πλατφόρμα επαναχρησιμοποιούμενων υπηρεσιών και δεδομένων, τα οποία προέρχονται κυρίως από τους ίδιους τους χρήστες και στις περισσότερες περιπτώσεις διακινούνται ελεύθερα.
- Αρκεί ένας browser, ώστε να χρησιμοποιείται σαν interface με αυτή την πλατφόρμα, η οποία λειτουργεί ανεξαρτήτως συσκευής πρόσβασης (π.χ. Η/Υ, PDA, κινητό τηλέφωνο) και λειτουργικού συστήματος. Μόνη προϋπόθεση, η ύπαρξη σύνδεσης στο διαδίκτυο.
- Λογισμικό, περιεχόμενο και εφαρμογές ανοιχτού κώδικα (open source).
- Χρήση κυρίως “ελαφριάς” τεχνολογίας σε ό,τι αφορά τα πρωτόκολλα, τις γλώσσες προγραμματισμού, τα interfaces, ενώ διαπιστώνεται και μια τάση για απλότητα στον προγραμματιστικό σχεδιασμό τους.
- Πλούσια και διαδραστικά interfaces χρηστών (Rich Internet Applications-RIA), δυναμικό περιεχόμενο, ιστοσελίδες που ανανεώνουν μόνο όποιο περιεχόμενό τους αλλάζει (τεχνολογία Ajax).
- Συνεχής και άμεση ανανέωση των δεδομένων και του λογισμικού.
- Προώθηση του δημοκρατικού χαρακτήρα του διαδικτύου, με τους χρήστες να έχουν τον πρωταγωνιστικό ρόλο.
- Υιοθέτηση της τάσης για αποκέντρωση των δεδομένων, υπηρεσιών και προτύπων.
- Δυνατότητα κατηγοριοποίησης του περιεχομένου από το χρήστη με σημασιολογικές έννοιες για ευκολότερη αναζήτηση της πληροφορίας.

² Όταν ο Sir Tim Berners Lee, ο εφευρέτης του Παγκόσμιου Ιστού ο οποίος έφτιαξε την πρώτη ιστοσελίδα το 1992, ρωτήθηκε για το τι είναι το Web 2.0 σε συνέντευξη (Laningham (ed.), *developer Works Interviews*, 22nd August, 2006) που δημοσιεύθηκε στην ιστοσελίδα της IBM, απάντησε ότι το Web 2.0 σημαίνει χρησιμοποίηση όλων αυτών που δημιουργήθηκαν από τους ανθρώπους που δούλεψαν για το Web 1.0. Σχετικά αναφέρεται και στην Wikipedia, ότι ο Sir Tim Berners Lee αμφισβήτησε την έννοια της χρησιμοποίησης του όρου Web 2.0, από τη στιγμή που πολλές τεχνολογίες του Web 2.0 υπήρχαν από την αρχή του Web 1.0. (*developerWorks Interviews: Tim Berners-Lee* (7-28-2006). Retrieved on 2007-02-07 <http://www.ibm.com/developerworks/podcast/dwi/cm-int082206.txt.html>)

- Δυνατότητα για ανοιχτή επικοινωνία, ανάδραση, διάχυση πληροφοριών, άμεση συγκέντρωση και εκμετάλλευση της γνώσης των χρηστών για διάφορα ζητήματα.
- Αμφίδρομη επικοινωνία του χρήστη με επιχειρήσεις ή οργανισμούς που μπορεί να έχει σαν αποτέλεσμα την επίδρασή του στη υιοθέτηση κατευθύνσεων και λήψη αποφάσεων.»

Υπάρχει πλήθος υπηρεσιών και εφαρμογών που αντιπροσωπεύουν την ιδέα των κοινωνικών μέσων (του WEB 2.0), οι οποίες συνεχώς πληθαίνουν, και οδηγούν στην ανάπτυξη και εξέλιξη δικτυακών κοινωνιών. Μερικές από τις κυριότερες εφαρμογές είναι τα blogs (ιστολόγια), wikis, tagging, multimedia shares, mash up, social networking sites και RSS aggregation οι οποίες σε συνδυασμό με υπηρεσίες broadband (σύνδεση υψηλών ταχυτήτων) όπως VOIP (voice over internet protocol - τηλεφωνικές κλήσεις μέσω διαδικτύου³), Instant Messenger (επικοινωνία σε πραγματικό χρόνο με email⁴), Podcasting (ένα είδος «ραδιοφώνου μέσω Internet» με ψηφιακά ηχογραφημένο υλικό), IPTV (internet protocol television - τεχνολογία που παραδίδει βίντεο ή τηλεοπτικές εκπομπές μέσω του Internet) έχουν διευκολύνει ριζικά την επικοινωνία μεταξύ των ατόμων, δημιουργώντας μία εύκολα προσβάσιμη πλατφόρμα ανοιχτή σε όλους.

1.2 Εφαρμογές του Web 2.0.

Επιχειρείται μια πολύ σύντομη ανάλυση των κυριότερων εφαρμογών του Web 2.0 προκειμένου να γίνει αντιληπτή η συμβολή του στην ανάπτυξη της κοινωνικοποίησης μέσω διαδικτύου, ενώ ακολουθεί λεπτομερέστερη ανάλυση για το τι είναι blogging.

Blogs: ο όρος blog προέχεται από τις λέξεις web και log. Web σημαίνει δίκτυο και log σημαίνει κατάσταση καταγραφής, ημερολόγιο. Η ακριβής μετάφραση θα ήταν ιστολόγιο ή αλλιώς δικτυακό ημερολόγιο. Τα blogs αναφέρονται σε προσωπικές ιστοσελίδες στο Διαδίκτυο, οι οποίες φιλοξενούνται δωρεάν από μεγάλες δικτυακές εταιρείες (η μεγαλύτερη blogspot.com ανήκει στην Google). Περιέχουν απόψεις,

³ Η πιο γνωστή υπηρεσία είναι η Skype.

⁴ Δημοφιλείς τέτοιες υπηρεσίες από την MSN Messenger, Yahoo Messenger, Google Talk.

πληροφορίες, προσωπικές καταχωρήσεις, συνδέσεις με άλλες διευθύνσεις, φωτογραφίες κτλ. Αρχικά καταχωρείται η άποψη του δημιουργού για ένα θέμα και στη συνέχεια όποιος επιθυμεί καταθέτει την δική του άποψη, η οποία μπορεί να είναι επώνυμη ή ανώνυμη να περνάει από έλεγχο ή όχι.

Wikis: πρόκειται για ιστοσελίδες των οποίων το περιεχόμενο μπορεί να τροποποιηθεί όχι μόνο από τον διαχειριστή αλλά και από οποιονδήποτε χρήστη, γι' αυτό διαμορφώνονται μέσα από τη διαρκή παρέμβαση των χρηστών τους. Οι προηγούμενες εκδόσεις παραμένουν διαθέσιμες. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας ιστοσελίδας είναι η διαδικτυακή εγκυκλοπαίδεια Wikipedia, η οποία συντάσσεται από τους χρήστες.

RSS (Real Simple Syndication): επιτρέπουν στους χρήστες να ενημερώνονται από διάφορες ιστοσελίδες, blogs ή podcasts τη στιγμή της δημοσίευσης χωρίς να χρειάζεται να επισκεφθούν τους συγκεκριμένους δικτυακούς τόπους. Η λήψη των πληροφοριών μπορεί να γίνει στον browser (ένα πρόγραμμα που επιτρέπει σε κάποιον να επισκέπτεται ιστοσελίδες) του Η/Υ χρήστη ή και σε κινητές συσκευές (κινητό τηλέφωνο, PDA, κλπ). Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι πρόκειται για ενημέρωση-ειδήσεις συνεχούς ροής.

Tagging: αναφέρεται στον χαρακτηρισμό με σημασιολογικές λέξεις (tags) οποιουδήποτε ψηφιακού αρχείου διαδικτυακού περιεχομένου (ιστοσελίδας, κειμένου, φωτογραφίας). Ο σχετικός όρος *social bookmarking* αναφέρεται στις προσωπικές προτιμήσεις και χαρακτηρισμούς χρηστών για αρχεία που ταξινομούνται και είναι διαθέσιμα σε άλλους χρήστες. Τέτοια παραδείγματα είναι π.χ οι ιστοσελίδες Del.icio.us, (όπου παρουσιάζονται οι προτιμήσεις των χρηστών και χαρακτηρίζονται με tags), και Flickr (όπου οι χρήστες χαρακτηρίζουν και μοιράζονται τις φωτογραφίες τους).

Mash up: αναφέρεται σε υπηρεσίες που συνδυάζουν δεδομένα και εφαρμογές από διαφορετικές ιστοσελίδες προκειμένου να δημιουργήσουν νέες υπηρεσίες. Ένα παράδειγμα θα μπορούσε να είναι ιστοσελίδες ενοικιάσεων σπιτιών με ενσωμάτωση χαρτών από άλλη υπηρεσία (π.χ. Google maps) ή η ιστοσελίδα housingmaps.com, η οποία περιλαμβάνει χάρτες για ενοικίαση ή αγορά κατοικιών σε 37 πόλεις των Η.Π.Α.. Η τελευταία δεν διαθέτει η ίδια καμία από αυτές τις πληροφορίες ούτε τα απαραίτητα εργαλεία για διεπαφές (interfaces), αλλά τραβάει πληροφορίες από την CraigsList.com χρησιμοποιώντας την τεχνολογία που προσφέρεται προκειμένου να δημιουργήσει την εφαρμογή.

Multimedia sharing: αναφέρεται σε υπηρεσίες που υποστηρίζουν την διαμοίραση και αποθήκευση περιεχομένου πολυμέσων και είναι πολύ δημοφιλές. Γνωστές ιστοσελίδες με multimedia sharing είναι το Youtube (video), η τρίτη ιστοσελίδα σε επισκεψιμότητα παγκοσμίως⁵, το Flickr (φωτογραφίες) και το Odeo (podcasts). Εκατομμύρια χρήστες συμμετέχουν στην διαμοίραση και ανταλλαγή πολυμέσων με το να δημιουργούν οι ίδιοι τα δικά τους videos, φωτογραφίες και οποιοδήποτε ψηφιακά ηχογραφημένο υλικό.

Προσαρμογή των προγραμμάτων και υπηρεσιών στις προτιμήσεις των χρηστών και βελτίωσή τους ανάλογα με τον αριθμό των ατόμων και τη συχνότητα που τα χρησιμοποιούν. Π.χ. προγράμματα διαμοίρασης αρχείων μεταξύ των χρηστών (αρχιτεκτονικής P2P-Peer to Peer networks), ιστοσελίδες αξιολόγησης προϊόντων, υπηρεσιών (amazon.com, Tripadvisor.com.) και προγράμματα anti spam (Cloudmark.com) που βασίζονται στη γνώμη των χρηστών για το τι είναι spam και τι όχι.

Ιστοσελίδες που προάγουν την κοινωνικοποίηση μέσω διαδικτύου (social networking sites⁶): Ο αναφερόμενος όρος μπορεί να χαρακτηρίσει όλες τις εφαρμογές του WEB 2.0, αλλά χρησιμοποιείται για να περιγράψει ιστοσελίδες όπως το Facebook.com, Myspace.com, Bebo.com, Hi5, Cyworld που διευκολύνουν και υποστηρίζουν τις γνωριμίες μεταξύ χρηστών και την επαφή με άτομα ίδιου ενδιαφέροντος.

Σε αυτές τις ιστοσελίδες οι χρήστες δημιουργούν το δικό τους προφίλ στο διαδίκτυο όπου περιγράφουν και δίνουν πληροφορίες για τον εαυτό τους, τα ενδιαφέροντά τους και αποστέλλουν υλικό για τους φίλους-χρήστες όπως φωτογραφίες, τραγούδια, video clips. Με αυτόν τον τρόπο κάθε χρήστης αποκτά το προφίλ του και μία λίστα φίλων όπου μπορεί να προστεθεί όποιος χρήστης θέλει, αφού του επιτραπεί. Θα μπορούσε δηλαδή να χρησιμοποιηθεί ο όρος εικονικές κοινωνίες.

Το social networking γίνεται με τη χρησιμοποίηση λογισμικού, υπηρεσιών, προγραμμάτων, λειτουργιών, εφαρμογών και εργαλείων για την κατασκευή on line κοινωνικών δικτύων τα οποία αναφέρονται σε άτομα με ίδια ενδιαφέροντα και δραστηριότητες που επιθυμούν την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ τους. Οι περισσότερες υπηρεσίες παρέχουν πλήθος διαφορετικών τρόπων για να υπάρχει

⁵ http://www.alex.com./data/details/traffic_details/youtube.com

⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_social_networking_websites

διευκόλυνση της επικοινωνίας και διάδραση μεταξύ των χρηστών, όπως τα chats, email, video, messaging. προγράμματα διαμοίρασης αρχείων μεταξύ των χρηστών (file sharing), ιστολόγια (blogs), forums.

Οι υπηρεσίες κοινωνικοποίησης μέσω διαδικτύου περιλαμβάνουν κυρίως καταλόγους κατηγοριών και τρόπους επικοινωνίας μεταξύ φίλων. Οι δημοφιλέστεροι δικτυακοί τόποι σύμφωνα με την γαλλική εφημερίδα *Le Monde*, η οποία δημοσίευσε στις 14 Ιανουαρίου 2008⁷ έρευνα σχετικά με τις προτιμήσεις των χρηστών ανά ήπειρο είναι: το MySpace και το Facebook οι οποίοι χρησιμοποιούνται ευρέως στη Βόρεια Αμερική, το Bebo, το MySpace, το Skyrock Blog, το Facebook και το Hi5 σε διάφορα μέρη της Ευρώπης, το Orkut και το Hi5 στη Νότια και Κεντρική Αμερική, το Friendster, το Orkut και το CyWorld στην Ασία και τα Νησιά του Ειρηνικού.

Το Facebook έχει πάνω από 90 εκατομμύρια ενεργούς χρήστες, κυρίως 25 ετών και άνω και είναι η πιο δημοφιλής ιστοσελίδα για αποστολή ("ανέβασμα") φωτογραφιών με 24 εκατομμύρια φωτογραφίες να αποστέλλονται καθημερινά⁸. Το My Space είχε 185 εκατομμύρια εγγεγραμμένους χρήστες κυρίως μεταξύ 14-34 ετών, με 350 χιλιάδες νέες εγγραφές κάθε μέρα⁹ και οι χρήστες του προέρχονται κατά 68,8% από τις Η.Π.Α¹⁰. Σύμφωνα με την ιστοσελίδα της Alexa.com¹¹, το Myspace είναι η έκτη πιο δημοφιλής ιστοσελίδα παγκοσμίως και το Facebook η όγδοη, ενώ στις πρώτες δέκα δημοφιλέστερες ιστοσελίδες στην Ελλάδα¹² περιλαμβάνεται το Facebook, το My Space και το Hi5.

Σαν παράδειγμα εφαρμογής του WEB 2.0 που προωθεί την κοινωνικοποίηση μέσω διαδικτύου αξίζει να αναφερθούν κάποια «παιχνίδια», όπως το Second Life. Αυτό το παιχνίδι επιτρέπει στον χρήστη να μπαίνει σε ένα χώρο εικονικής πραγματικότητας όπου βρίσκονται στη διάθεσή του συνηθισμένες καθημερινές δραστηριότητες.

Ο βαθμός που τα κοινωνικά μέσα έχουν εισβάλλει σε όλους τους χώρους της πολιτικής και κοινωνικοοικονομικής ζωής αναγνωρίζεται και από την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία έχει ιδρύσει το European Internet Foundation¹³ (EIF) (με μέλη και Ευρωβουλευτές), με σκοπό την έγκαιρη και αποτελεσματική ανταπόκριση της

⁷ <http://www.lemonde.fr/web/infog/0,47-0@2-651865,54-999097@51-999297,0.html>

⁸ <http://facebook.com/press/info.php?statistics>

⁹ <http://scottelkin.com/archive/2007/05/11/Myspace-Statistics.aspx#>

¹⁰ http://www.alexa.com/data/details/traffic_details/myspace.com

¹¹ http://www.alexa.com/site/ds/top_sites?ts_mode=global&lang=none

¹² http://www.alexa.com/site/ds/top_sites?cc=GR&ts_mode=country&lang=none

¹³ <http://www.eifonline.org>

Ευρώπης στις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις της παγκόσμιας ψηφιακής επανάστασης. Επίσης η Ε.Ε. δημιούργησε μέσα στο YouTube το EUtube¹⁴ χρησιμοποιώντας τις εφαρμογές του WEB 2.0, το οποίο περιέχει video ντοκιμαντέρ για τις δραστηριότητες και την ιστορία της, για τις κλιματικές αλλαγές, για την μετανάστευση, για την ενέργεια, συνεντεύξεις με επίτροπους, ευρωβουλευτές κ.λ.π.

1.3 Κριτική για τα κοινωνικά μέσα

Οι παραπάνω εφαρμογές ανάγουν τον Κυβερνοχώρο σε ένα διαπροσωπικό μέσο με τεράστιες επιπτώσεις στη διάδραση μεταξύ χρηστών. Η διαμοίραση φωτογραφιών π.χ. αλλάζει έννοιες όπως αυτή της ιδιωτικής ζωής, της επαφής με αγνώστους και της έκθεσης προσωπικών στοιχείων. Ο Παγκόσμιος Ιστός παίρνει τη μορφή μιας συλλογικής μηχανής αποθήκευσης, ενός χώρου συλλογής εμπειριών και αναμνήσεων μετατρέποντας όλο τον κόσμο σε οπτικά προσβάσιμο.

Σύμφωνα με την έρευνα της εταιρείας Universal McCann¹⁵ η κοινωνικοποίηση μέσω διαδικτύου, δηλαδή τα social networking sites, εμφανίζει μεγαλύτερα ποσοστά προτίμησης από αυτά του blogging. Η δημιουργία προσωπικών λογαριασμών στις ιστοσελίδες αυτών των εικονικών κοινωνιών εξελίσσεται «σε απαραίτητο εργαλείο για τη διατήρηση του κοινωνικού status, κυρίως για μια συγκεκριμένη γενιά.» Επίσης «σε συνδυασμό με τη χρήση κινητού τηλεφώνου θεωρούνται τα κυρίαρχα στοιχεία για την επικοινωνία με φίλους και την γνωριμία με καινούρια άτομα.» Οι συγκεκριμένες ιστοσελίδες αντιπροσωπεύουν μια τελείως καινούρια τάση και χρησιμοποιούνται κυρίως από νεαρά άτομα, ενώ η έρευνα εκτιμά παγκόσμια χρήση από 90 εκατομμύρια χρήστες μεταξύ 16 και 44 ετών.

Έννοιες όπως η φιλία παίρνουν νέες διαστάσεις. Όπως αναφέρει ο Fred Stutzman (Ηλεκτρονικό περιοδικό Re-public): «οι χρήστες των τεχνολογιών του κοινωνικού web είναι υποχρεωμένοι να τοποθετούν τις δραστηριότητές τους στο πλαίσιο μιας κοινωνικής ομάδας, όπου η τεχνολογία λειτουργεί ως πάροχος της μεθόδου, των προϋποθέσεων και του περιεχομένου της κοινωνικής διασύνδεσης. Οι ρυθμιστικές δομές, ρητές ή υπονοούμενες, παρέχουν τα όρια για τις ανταλλαγές

¹⁴ <http://www.youtube.com/eutube>

¹⁵ Διεξήχθη το διάστημα 3-9/2006 σε μικτό δείγμα από 15 χώρες με αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες διαδικτυακές αγορές <http://www.universalmccann.com>.

μεταξύ των δρώντων, σχηματίζοντας ένα νέο, υπό διαπραγμάτευση, χώρο κοινωνικής διασύνδεσης και ελέγχου.»

Μέσα στην λειτουργία του κοινωνικού web και στην πραγματοποιούμενη κοινωνικοποίηση μέσω διαδικτύου βρίσκουν χώρο έννοιες οικονομικής ανάλυσης. Ο Trebor Scholz (Ηλεκτρονικό περιοδικό Re-public) παρομοιάζει το Διαδίκτυο με κοινωνικό πλαίσιο που επιτρέπει τη δημιουργία μιας εταιρίας βασισμένη στην παραγωγή διαφημίσεων που δημιουργούνται από τους ίδιους τους ανθρώπους που τις παρακολουθούν. Αναφέρει ότι «η διαλεκτική της εκμετάλλευσης προσφέρει τη δυνατότητα σε όσους διαθέτουν υπολογιστή και σύνδεση στο διαδίκτυο να εκφράσουν την άποψή τους, χωρίς να ευνοείται η αριστερή ή η δεξιά θέση, αλλά να ενδυναμώνεται η συμμετοχική πολιτική εν γένει. Εν τούτοις, και χωρίς την παραμικρή διαφορά από τον καπιταλισμό, ο μόχθος των πολλών παράγει μαζικό πλούτο για πολύ λίγους. (..) Η καλλιτεχνική παραγωγή και η κοινωνικότητα μετατρέπονται σε κεφάλαιο. Η ιδιοκτησία είναι μόνο ένα ζήτημα. Μια πλατφόρμα, η οποία λειτουργεί ως μέσο μαζικής επικοινωνίας που παρέχει δυνατότητες κοινωνικοποίησης δεν χρειάζεται καν να έχει υπό την ιδιοκτησία της το παραγόμενο υλικό. Η αξία είναι η παραγόμενη κοινωνικότητα. Ο πλούτος του περιεχομένου (ακόμα και αν ανήκει στους δημιουργούς του) αιχμαλωτίζει την απαιτούμενη προσοχή των χρηστών του διαδικτύου, ώστε να δημιουργηθεί (μέσω της διαφήμισης) κεφάλαιο. Η κοινωνικοποίηση μέσω δικτύου είναι το παραγόμενο προϊόν.»

Το κοινωνικά μέσα έχουν κατηγορηθεί ότι οδηγούν σε κοινωνική απομόνωση και κατάρρευση της κοινωνικής επικοινωνίας και της οικογενειακής ζωής καθώς τα άτομα που εγκαταλείπουν την πρόσωπο με πρόσωπο αλληλεπίδραση σε πραγματικά πλαίσια πιστεύεται ότι έχουν σπάνια κοινωνικές συναναστροφές μεταξύ τους. Ο Manuel Castells (2003, 157) αναφέρει, ότι «Η χρήση του Διαδικτύου δεν οδηγεί σε μικρότερη κοινωνική αλληλεπίδραση και σε μεγαλύτερη κοινωνική απομόνωση. Όμως υπάρχουν μερικές ενδείξεις ότι υπό ορισμένες συνθήκες η χρήση του Διαδικτύου μπορεί να λειτουργήσει ως υποκατάστατο άλλων κοινωνικών δραστηριοτήτων.» Η πραγματική ζωή μοιάζει να διαμορφώνει την διαδικτυακή αλληλεπίδραση και οι μορφές κοινωνικότητας μετασχηματίζονται. Σχετικά με αυτά ο Castells (2003, 150,160) γράφει, ότι «Το Διαδίκτυο είναι μια επέκταση της ζωής έτσι όπως αυτή είναι σε όλες τις διαστάσεις και με όλες τις ιδιότητες.» και ότι «Ο κύριος μετασχηματισμός της κοινωνικότητας συντελέστηκε με την υποκατάσταση των

καθοριζόμενων χωρικά κοινοτήτων από τα δίκτυα ως σημαντικές μορφές κοινωνικότητας.»

Τα κοινωνικά μέσα παρουσιάζουν μια νέα έννοια του χώρου, όπου ο φυσικός χώρος και ο εικονικός αλληλοεπηρεάζονται, βάζοντας θεμέλια για εμφάνιση νέων μορφών κοινωνικοποίησης, τρόπων ζωής, κοινωνικής οργάνωσης, αντίδρασης, έκφρασης. Ο Manuel Castells (2003, 163) αναφέρει, ότι «Τα άτομα οικοδομούν τα δίκτυα τους μέσω Διαδικτύου, στη βάση των ενδιαφερόντων, των αξιών, των κοινών προτιμήσεων και των σχεδίων τους...Η online κοινωνική αλληλεπίδραση παίζει αυξανόμενο ρόλο στην κοινωνική οργάνωση ως σύνολο. Τα online δίκτυα μπορούν να οικοδομήσουν κοινότητες, εικονικές κοινότητες, διαφορετικές από τις φυσικές κοινότητες, όχι όμως αναγκαστικά λιγότερο ή περισσότερο αποτελεσματικές στο να δεσμεύουν τα άτομα και να κινητοποιούν.»

Υπάρχουν κάποιοι κοινωνιολόγοι που υποστηρίζουν ότι το κοινωνικό web έχει τη δυνατότητα να εξελιχθεί και να μην παρακμάσει μόνο εάν σταματήσει να παράγει αγαθά προς κατανάλωση, εάν αναζητηθεί η αληθινή παραγωγικότητα. Συγκεκριμένα η Paula Bialski (Ηλεκτρονικό περιοδικό Re-public) γράφει, ότι «η πρόκληση για το κοινωνικό web είναι να ενισχύσει τη δημιουργία πλατφορμών, οι οποίες θα ωθήσουν τους χρήστες όχι στο να είναι παραγωγικοί με το να παράγουν απλά, αλλά να είναι παραγωγικοί με την έννοια που αποδίδει στη λέξη ο Fromm – όπου το άτομο χρησιμοποιεί τις ικανότητές του για να βελτιώσει τον εαυτό του μέσω της αλληλεπίδρασης. Μέχρι τότε, το κοινωνικό web θα χορεύει κολλημένο μεταξύ των ορίων ενός ενεργού χώρου κοινωνικής εμπλοκής και ενός παθητικού χώρου αναπαραγόμενης κατανάλωσης.»

2. ΤΙ ΕΙΝΑΙ BLOGGING

2.1 Ιστολόγια

Ο όρος web blog, που όπως προαναφέρθηκε σημαίνει ιστολόγιο, σύμφωνα με τον Ανδριωτάκη Μ. (2007, 17) χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον John Barger το 1997 και η σύντμησή του «blog» από τον Peter Merholz το 1999. Τα blogs με τη σημερινή τους μορφή έκαναν την εμφάνισή τους το 1998, όταν χρήστες με προσωπικές ιστοσελίδες θέλησαν να δημοσιεύουν άλλες ιστοσελίδες ή να κάνουν χρήσιμες παραπομπές.

Τα ιστολόγια περιλαμβάνουν απόψεις, πληροφορίες, προσωπικές καταχωρήσεις ταξινομημένες κατά χρονολογική σειρά με την πιο πρόσφατη πρώτη. Η αποστολή υλικού στα ιστολόγια από την πλευρά του κατόχου τους (posting) και από την πλευρά των επισκεπτών (commenting) δημιουργεί τη βάση για άμεση επικοινωνία μεταξύ του διαχειριστή-ιδιοκτήτη και απεριόριστου αριθμού άλλων χρηστών-σχολιαστών. Όλες οι καταχωρήσεις είναι προσβάσιμες, ενώ ο διαχειριστής έχει δυνατότητα να διαγράψει σχόλια επισκεπτών εάν το επιθυμεί.

Ο τεράστιος αριθμός χρηστών-bloggers έχει οδηγήσει στην ανάδειξη ενός νέου όρου, αυτού της ιστολογόσφαιρας-μπλογκόσφαιρας (blogosphere), η οποία εκφράζει τον ηλεκτρονικό κόσμο όπου οι bloggers λειτουργούν στο δικό τους περιβάλλον.

Ο διαχειριστής καθορίζει την δομή, την εμφάνιση και το περιεχόμενο του ιστολογίου όταν το δημιουργεί. Η δημιουργία του είναι σχετικά εύκολη. Απαιτούνται τα στοιχεία, ανακριβή ή μη, του δημιουργού και επιλογή εμφάνισης του ιστολογίου σε προκαθορισμένες κατηγορίες (lay outs). Η γνώση της γλώσσας προγραμματισμού (HTML Hyper TextMarkup Language) επιτρέπει την σχεδίαση του ιστολογίου με επέμβαση ακόμα και στον κώδικα του (source).

Τα ιστολόγια περιλαμβάνουν και μία λίστα άλλων ιστολογίων (blogroll) τα οποία ο συγκεκριμένος διαχειριστής για οποιονδήποτε λόγο θεωρεί χρήσιμη την παραπομπή σε αυτά.

Ένα στοιχείο του blogging είναι η ανωνυμία. Το Διαδίκτυο δεν αναγνωρίζει τη δυνατότητα να ξέρεις την ιδιότητα και την ταυτότητα του συνομιλητή σου. Η πλειοψηφία επιλέγει να εκφραστεί ανώνυμα, υποστηρίζοντας ότι αυτό σημαίνει ελευθερία έκφρασης. Υπάρχουν όμως και αντίθετες απόψεις που στηρίζονται στο ότι

η ανωνυμία μπορεί να συγκαλύπτει απάτες, συκοφαντίες και ψεύδη. Οι σχολιαστές μπορούν να δημοσιεύουν υβριστικά σχόλια εκμεταλλευόμενοι την δυνατότητα της ανωνυμίας. Οι διαχειριστές των ιστολογίων για να αντιμετωπίσουν τα υβριστικά σχόλια διαθέτουν τα «trolls», δηλαδή είτε απαγορεύουν τον σχολιασμό των δημοσιεύσεών τους, είτε ελέγχουν τα σχόλια πριν δημοσιευθούν. Υπάρχουν βέβαια bloggers που δεν προβαίνουν σε τέτοιου είδους παρεμβάσεις θεωρώντας ότι κάτι τέτοιο θα αποτελούσε λογοκρισία

Ο Ροζάκος Μάριος (Ελεύθερος Τύπος, 18.1.08) αναφέρει, ότι «η μπλογκόσφαιρα δεν έχει μόνο θετική πλευρά: συκοφαντικά σχόλια, «ειδήσεις» ψευδείς ή -στην καλύτερη περίπτωση- μη διασταυρωμένες υπάρχουν διάσπαρτες στους λαβύρινθους του Διαδικτύου, προκαλώντας προβληματισμό στους χρήστες του, οι οποίοι βλέπουν πως δύσκολα μπορεί να διασφαλιστεί η αξιοπιστία του.»

Σχετικά με την νομοθεσία που διέπει τα ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ο Ροζάκος Μάριος (Ελεύθερος Τύπος, 18.1.08) αναφέρει, ότι «είναι ελλιπής και ακόμα πιο νεφελώδης είναι το τοπίο για τους bloggers, αφού ακόμα δεν έχει ξεκαθαριστεί αν καλύπτονται από το νομοθετικό πλαίσιο που ισχύει για τους δημοσιογράφους ή αν πρέπει να ακολουθούν διαφορετικούς κανόνες. Τον Απρίλιο του 2007, οι υπουργοί Δικαιοσύνης της Ε.Ε. συμφώνησαν να μην επιτρέπεται η διακίνηση ιδεών που μπορεί να προκαλέσουν βία ή μίσος, προκαλώντας την άμεση αντίδραση των bloggers.»

Στη χώρα μας συγκεκριμένα μετά την υπόθεση με το press-gr άρχισαν οι συζητήσεις για την ανάγκη ή μη ύπαρξης ενός νομοθετικού πλαισίου γύρω από τα ιστολόγια. Έχουν δημιουργηθεί κάποια νομικά κενά που θα πρέπει να αντιμετωπισθούν. Η ανώνυμη δημοσίευση δεν συνεπάγεται και αποφυγή ευθυνών για το περιεχόμενο της δημοσίευσης. Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Θ. Ρουσόπουλος είχε κάνει σχετικές εξαγγελίες για την κύρωση της σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο. Σύμφωνα με την Φωτοπούλου Βάνα (Ελευθεροτυπία, 29/02/2008) ο υπ. Δικαιοσύνης, Σωτ. Χατζηγάκης επιβεβαίωσε τα λεγόμενα του κυβερνητικού εκπροσώπου «για την κατάρτιση σχεδίου νόμου, που θα κατατεθεί μέσα στους επόμενους μήνες, για ψήφιση στη Βουλή και θα αντιμετωπίζει την εγκληματικότητα στο Διαδίκτυο και στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Σύμφωνα με τις διατάξεις του σχεδίου νόμου, θεσπίζεται η δυνατότητα άρσης του απορρήτου για όλα τα εγκλήματα που τιμωρούνται σε βαθμό κακουργήματος και γίνονται μέσω συστήματος υπολογιστή, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην διασφάλιση των

αποδεικτικών στοιχείων, προκειμένου να εντοπιστεί ο δράστης. Σημειώνεται ότι η ποινική αντιμετώπιση για τα ηλεκτρονικά εγκλήματα θα γίνεται με βάση την ισχύουσα νομοθεσία, χωρίς πρόσθετες ειδικές διατάξεις.»

Στην Ελλάδα έχουν γίνει μηνύσεις και συλλήψεις για συκοφαντική δυσφήμιση μέσα από ιστολόγια. Σύμφωνα με τον Κάνη Νίκο (Ελευθεροτυπία, 09/07/2008) στις 8/7/2008 καταγράφηκε στο Αγρίνιο η πρώτη καταδικαστική απόφαση για blogger στην Ελλάδα. Το Τριμελές Πλημμελειοδικείο Αγρινίου καταδίκασε 25χρονο εκδότη εφημερίδας σε δέκα μήνες φυλάκιση με αναστολή για συκοφαντική δυσφήμιση και για εξύβριση, κατόπιν μήνυσης βουλευτού για κείμενα που δημοσίευσε ο 25χρόνος στο ιστολόγιό του.

Υπάρχουν και παραδείγματα άλλων χωρών όπου blogger έχει καταδικασθεί. Π.χ. στη Ρωσία ένας 28χρονος blogger, σύμφωνα με το πρακτορείο Reuters¹⁶, καταδικάστηκε τον Ιούλιο του 2008 σε ένα χρόνο φυλάκιση με αναστολή για σχόλιο που είχε κάνει για την αστυνομία, το οποίο θεωρήθηκε ως «ακραίο» και ότι «προκαλούσε μίσος ή εχθρότητα».

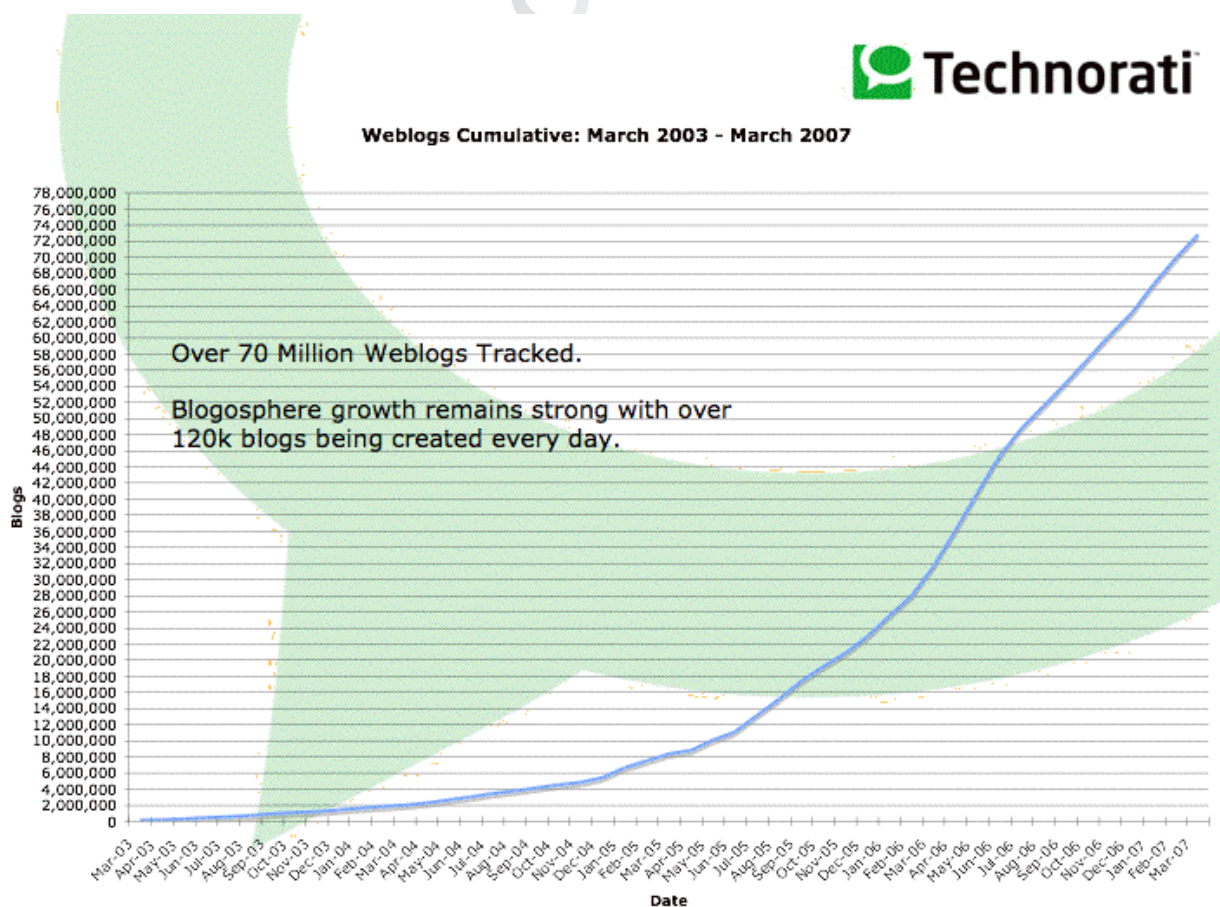
Όπως αναφέρει ο Πάσχος Μανδραβέλης (Καθημερινή, 2.3.08) «Ο λόγος αντί να είναι ελεύθερος, θεωρείται ισάξιος. Όλοι και όλα έχουν το ίδιο βάρος: φήμες αναμειγνύονται με πληροφορίες, αστικοί μύθοι γίνονται επίσημες θεωρίες και οι φωνασκούντες ακροδεξιοί γίνονται συνομιλητές των σεβάσμιων καθηγητών. Δεν έχουμε καταλάβει ότι το δικαίωμα κάποιου να ομιλεί δεν σημαίνει ταυτόχρονα υποχρέωσή μας να τον πάρουμε στα σοβαρά. Το αποτέλεσμα είναι τώρα όλη η χώρα να ασχολείται με κάποια υβριστικά σχόλια που κάποιοι ανώνυμοι έγραψαν σε ένα blog.»

Ενδιαφέρουσα είναι και η άποψη που αναφέρεται σε άλλο άρθρο της ίδιας εφημερίδας από τον Θάνο Οικονομόπουλο (Καθημερινή, 2.3.08), ότι «Κάθε εξουσία, από τη φύση της, εποφθαλμιά τα περιθώρια της ελεύθερης έκφρασης..... κρατώντας για τον εαυτό της το προνόμιο (και τον απόλυτο έλεγχο!) της «μαζικής ενημέρωσης».... Δεν υπάρχουν υπερβολές; Φυσικά και υπάρχουν, όπως σε κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα. Δεν πρέπει να υπονοούνται όρια στην ελευθερία της έκφρασης; Βεβαιότατα, όπως σε όλα τα δημοκρατικά δικαιώματα, τα όρια των οποίων είναι τα δικαιώματα των «άλλων» που μπορούν να θιγούν.»

¹⁶ <http://www.reuters.com/article/internetNews/idUSL0757687320080707>

Σύμφωνα με την έρευνα της εταιρείας Universal McCann τα ιστολόγια έχουν μεγάλο αντίκτυπο, αφού παγκόσμια το ποσοστό των χρηστών του διαδικτύου που διαβάζει και επισκέπτεται ιστολόγια είναι 48%. Είναι ενδιαφέρον ότι πολύ μεγάλη επισκεψιμότητα παρουσιάζουν τα ιστολόγια με θέματα προσωπικού περιεχομένου. Όσον αφορά στα επίπεδα διάδρασης η έρευνα έδειξε ότι περίπου 1/3 των χρηστών σχολιάζει σε ιστολόγια άλλων και 1/3 των χρηστών κατασκευάζει ιστολόγια, με τους Ευρωπαίους σε πλειονότητα να σχολιάζουν. Η Ασία παρουσιάζει τα υψηλότερα επίπεδα ενεργούς ανάμιξης με εντυπωσιακά υψηλό ποσοστό χρηστών οι οποίοι επισκέπτονται-διαβάζουν ιστολόγια και ταυτόχρονα δημιουργούν δικά τους. Η Κίνα κατέχει την πρώτη θέση στη δημιουργία ιστολογίων. Χρήστες από όλες τις χώρες φαίνεται να σκοπεύουν να δημιουργήσουν στο μέλλον δικό τους ιστολόγιο, γεγονός που υποδηλώνει ότι το φαινόμενο του «ιστολογείν» δεν είναι παροδικό. Τέλος, το blogging στην Δυτική Ευρώπη και στις ΗΠΑ είναι περισσότερο συνυφασμένο με την ατομικότητα και την ανταλλαγή απόψεων.

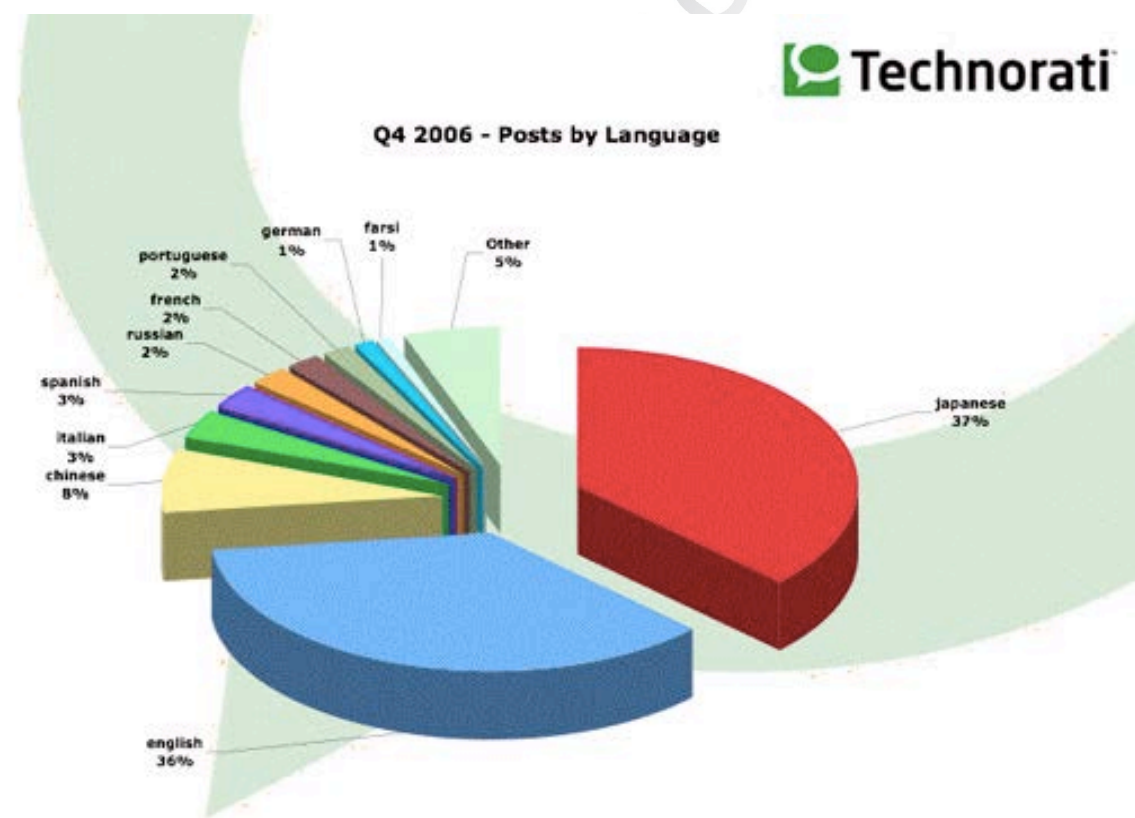
Εικόνα 1

Πηγή: http://www.sifry.com/alerts/archives/2007_04.html

Σύμφωνα με την εταιρεία Technorati, τον Απρίλιο του 2007 υπήρχαν πάνω από 70 εκατομμύρια ιστολόγια, ενώ 120 χιλιάδες δημιουργούνται κάθε μέρα, δηλαδή 1,4 ιστολόγια κάθε δευτερόλεπτο¹⁷ (βλέπε παραπάνω εικόνα 1). Για το 2008 η έρευνα του Technorati δεν θα περιλαμβάνει μόνο νούμερα και χαρακτηριστικά της μπλογκόσφαιρας, αλλά και στοιχεία σχετικά με τον τρόπο και τους λόγους για blogging. Σύμφωνα με την Technorati οι γλώσσες που χρησιμοποιούνται στα ιστολόγια είναι κυρίως ιαπωνικά (37%) και αγγλικά (36%) (βλέπε παρακάτω εικόνα 2).

Εικόνα 2

Πηγή: http://www.sifry.com/alerts/archives/2007_04.html

Ένα παράδειγμα για το πώς η παγκόσμια μπλογκόσφαιρα ανησυχεί, προβληματίζεται και δραστηριοποιείται είναι η ανακήρυξη της πρώτης

¹⁷ http://www.sifry.com/alerts/archives/2007_04.html

Blogactionday¹⁸ στις 15 Οκτωβρίου 2007, η παγκόσμια πρωτοβουλία για αποστολή στα ιστολόγια υλικού σχετικό με το περιβάλλον. Η μέρα αυτή έχει την επίσημη υποστήριξη του Περιβαντολλογικού Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών. Επίσης ο Ευρωπαϊός Επίτροπος για το Περιβάλλον ο Έλληνας Σταύρος Δήμας έφτιαξε ένα live internet chat για την συγκεκριμένη ημέρα. Για την ανακήρυξη αυτής της μέρας εκφράζονται και αρνητικά σχόλια μέσα από την ίδια την μπλογκόσφαιρα όπως αυτό του γνωστού Έλληνα blogger Μανώλη Ανδριωτάκη, ως προς την ουσιαστική χρησιμότητά της και ως προς την αντιμετώπιση του πολίτη απλά ως καταναλωτή διαφημιστικών μηνυμάτων, όπως αναφέρει στο ιστολόγιό του¹⁹.

2.2 Ιστολόγια στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα η χρήση των social media δεν είναι σε τόσο υψηλό επίπεδο όπως στα άλλα τεχνολογικά εξελιγμένα ευρωπαϊκά κράτη ή τις ΗΠΑ, αλλά συνεχώς κερδίζει οπαδούς καθώς όλο και περισσότεροι χρήστες εξοικειώνονται με τις εφαρμογές του WEB 2.0. Το 2003 τα ελληνικά blogs δεν ξεπερνούσαν τις κάποιες δεκάδες, ενώ σήμερα είναι άγνωστος ο ακριβής αριθμός τους. Στο sync.gr (ιστοσελίδα που συγκεντρώνει διάφορα blogs χρηστών) υπάρχουν καταγεγραμμένα 35.504²⁰ ελληνικά blogs. Στην ιστοσελίδα blogz.gr υπάρχει μηχανή αναζήτησης περιεχομένου στην ελληνική μπλογκόσφαιρα για πάνω από 30.000 ελληνικά blogs.

Η αύξηση της ελληνική μπλογκόσφαιρας με ταχύτατους ρυθμούς προέκυψε ως συμπέρασμα -μεταξύ πολλών άλλων- στο φετινό 2ο Greek Blogger Camp, το οποίο διοργανώθηκε για άλλη μια φορά στην Ιο, όπως σχολιάζει η Νταραδήμου Αρετή (Ελεύθερος Τύπος, 2.6.08). Και συνεχίζει ότι «δύο χιλιάδες εννιακόσια ήταν τα ελληνικά ιστολόγια της Wordpress μέχρι το 2007 σύμφωνα με τις περσινές δηλώσεις του Μαρτ Μάλεγγουεκ, του δημιουργού της διαδικτυακής αυτής πλατφόρμας, που προσφέρει δωρεάν «στέγη» στους bloggers. Αντιθέτως μέσα στο 2008 τα ελληνικά blogs πολλαπλασιάστηκαν και άγγιξαν τις 12.141, σύμφωνα με τα φετινά λεγόμενα του Τεξανού».

¹⁸ <http://blogactionday.org/#1>

¹⁹ <http://andriotakis.wordpress.com/2007/10/05/%ce%b1%ce%bd%cf%84%ce%af%ce%bb%ce%bf%ce%b3%ce%bf%cf%82-%cf%83%cf%84%ce%bf-blog-action-day/#more-65>

²⁰ Αύγουστος 2008

Φαίνεται ότι η ελληνική Μπλογκόσφαιρα συνεχώς μεγαλώνει και υπάρχει μια δικτυακή κοινωνία που προβληματίζεται, συζητά, ενημερώνεται. Αρκεί να αναφερθεί η μαζική διαμαρτυρία για την υπόθεση της Αμαλίας Καλυβινού, η διαδήλωση διαμαρτυρίας για την καμένη Πάρνηθα, οι αποκαλύψεις των βασανισμών σε αστυνομικά τμήματα, η υπόθεση του press-rg κ.α.

Σύμφωνα με την έρευνα²¹ του Ζαφείρη Καραμπάση (Πάντειο Πανεπιστήμιο, 2008) η πλειονότητα των ιστολογίων δημιουργείται από άνδρες περίπου 30 ετών κατοίκους Αθηνών με πανεπιστημιακή μόρφωση. Στα ιστολόγια «δημοσιεύονται κυρίως κείμενα και φωτογραφίες ενώ τα θέματα σχετίζονται κυρίως με την κουλτούρα/πολιτισμό, δευτερευόντως με την προσωπική και τέλος με τη δημόσια ζωή». Όπως αναφέρει ο Ζ. Καραμπάσης στην περίληψη της διατριβής του «ζητήματα που σχετίζονται με την καθημερινή ζωή, τα χόμπι, την ψυχαγωγία και την τέχνη καταλαμβάνουν τις 4 πρώτες θέσεις ενώ οι ειδήσεις, η επιστήμη/τεχνολογία και η πολιτική τις θέσεις 6-8». Στην έρευνα αναφέρεται επίσης, ότι «η αναφορά σε θέματα δημοσίου ενδιαφέροντος που στοχεύει στην άσκηση επιρροής, τη συσσώρευση γνώσης και τη δημιουργία κοινότητας μπορεί να μη συνιστά την κυρίαρχη θεματολογία αναφοράς είναι όμως η περισσότερο δημοφιλής γεγονός που δείχνει ότι αρκετά blogs μπορούν να αντιμετωπισθούν ως εναλλακτικές πηγές ενημέρωσης και γνώσης –τη στιγμή μάλιστα που το 38% θεωρεί το blog του μια μορφή δημοσιογραφίας.»

2.3 Ιστολόγια και δημοσιογραφία

Τυπικά οι bloggers οι οποίοι δεν έχουν καμία δημοσιογραφική παιδεία και ίσως και καμία γνώση για τους κανόνες δημοσιογραφικής δεοντολογίας δεν μπορούν να αποκαλούνται δημοσιογράφοι. Πώς όμως θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν παραδείγματα όπου συγκεντρώνονται, παρουσιάζονται, ταξινομούνται και αναλύονται γεγονότα, σε παγκόσμιο ή εθνικό επίπεδο όπως π.χ. η πτώση των Δίδυμων πύργων στη Νέα Υόρκη το 2001, το Τσουνάμι στην Ασία το Δεκέμβριο του 2004, οι πυρκαγιές στην Πάρνηθα το καλοκαίρι του 2007, ο καταστροφικός

²¹ Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά το διάστημα Μάρτιος-Απρίλιος 2007 με δείγμα N=1367 ελληνόφωνους bloggers και αποτέλεσε μέρος της μεταπτυχιακής διατριβής του φοιτητή για Μεταπτυχιακό πρόγραμμα του Παντείου Παν/μίου.

κυκλώνας στη Μιανμάρ τον Μάιο του 2008, τα γεγονότα στη Γεωργία τον Αύγουστο του 2008 κ.α.;

Ένα έργο, συλλογή-παρατήρηση-ανάλυση-καταγραφή-σύγκριση γεγονότων, το οποίο έκαναν μέχρι πρόσφατα τα παραδοσιακά μέσα μαζικής ενημέρωσης τώρα πραγματοποιείται από χρήστες οι οποίοι παίζουν ενεργό ρόλο σε αυτήν την διαδικασία. Το blogging δεν μπορεί βέβαια να αντικαταστήσει τη δημοσιογραφία, μπορεί όμως να λειτουργήσει συμπληρωματικά, προσθέτοντας νέες εμπειρίες για αξιολόγηση, δίνοντας έμφαση σε γεγονότα, τονίζοντας απόψεις, αποκαλύπτοντας και κάνοντας τη δημοσιογραφία πιο άμεση, προσβάσιμη και διαπροσωπική. Η δημοσιογραφία μετατρέπεται από στατικό προϊόν σε δυναμική διαδικασία και το κοινό από παθητικός αναγνώστης σε δυναμικός συμμετέχοντας.

Ίσως τελικά η διαφορά να βρίσκεται στον σκοπό. Διότι ο σκοπός της δημοσιογραφίας είναι η ενημέρωση, όπως αναφέρεται και στο Λεξικό του Γ. Μπαμπινιώτη²², ενώ του blogging δεν είναι αποκλειστικά αυτός.

Τέλος στα μέσα μαζικής ενημέρωσης υπάρχουν εξαρτήσεις, συμφέροντα και πελατειακές σχέσεις τα οποία επηρεάζουν την διαμόρφωση και την παρουσίαση των ειδήσεων. Ανάλογα και στο Διαδίκτυο υπάρχει η πιθανότητα διάδοσης συκοφαντικών ειδήσεων²³, αναληθών γεγονότων και υβριστικών σχολίων.

2.4 Ιστολόγια και υγεία

Οι τεχνολογίες και οι εφαρμογές του WEB 2.0 επηρεάζουν πολλούς τομείς της ανθρώπινης ζωής που παλαιότερα δεν θα ήταν δυνατό να φανταστούμε εμπλεκόμενους σε τέτοιου είδους διαστάσεις. Σε αυτήν την ενότητα επιχειρείται να προσεγγιστεί κατά πόσο το WEB 2.0 και συγκεκριμένα το blogging σχετίζεται και αλληλοεπιδρά με τομείς της υγείας.

²² Δημοσιογραφία είναι η συγκέντρωση ειδήσεων πολιτικής, κοινωνικής και πνευματικής κλπ φύσεως και η διάδοσή τους δια του Τύπου και δια των ηλ. μέσων μαζ. ενημέρωσης με στόχο την πληροφόρηση του πολίτη. Γ. Μπαμπινιώτης Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Κέντρο Λεξικολογίας ΕΠΕ, β' έκδοση 2005.

²³ Π.χ. κυκλοφορεί πάνω από δεκαετία στο Διαδίκτυο η φήμη ότι ο σχεδιαστής μόδας Tommy Hilfiger είχε δηλώσει στην διάσημη εκπομπή της Opra Winfrey ότι δεν επιθυμεί να αγοράζουν τα προϊόντα του Εβραίοι και Μαύροι και ότι η παρουσιάστρια κατόπιν της δήλωσης του αυτής του ζήτησε να αποχωρήσει από το πλατό. Όταν ο σχεδιαστής επισκέφθηκε την εκπομπή της παρουσιάστριας δήλωσαν από κοινού ότι ήταν η πρώτη φορά που πήγαινε σε αυτήν και ότι ουδέποτε είχε λάβει χώρα αυτό το συμβάν.

Η εξάπλωση της χρήσης του Διαδικτύου και οι συνεχείς εξελίξεις της επιστήμης της Πληροφορικής έχουν επιφέρει αλλαγές στον χώρο της υγείας και έχουν εισάγει τον όρο ηλεκτρονική υγεία-eHealth. Ηλεκτρονική υγεία είναι η εν γένει χρησιμοποίηση εργαλείων που βασίζονται στις τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών, με σκοπό την ενίσχυση της πρόληψης, της διάγνωσης, της θεραπευτικής αγωγής και της παρακολούθησης και διαχείρισης της υγείας και του τρόπου ζωής, σύμφωνα με την ιστοσελίδα της Ε.Ε.²⁴ για την ηλεκτρονική υγεία. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχοντας κατανοήσει τον βαθμό που οι νέες τεχνολογίες μπορούν να συμβάλλουν στο χώρο της υγείας καταβάλλει σημαντικές προσπάθειες για τη δημιουργία ενός «Ευρωπαϊκού Χώρου Ηλεκτρονικής Υγείας», συντονίζοντας δράσεις και προωθώντας συνέργειες μεταξύ παρεμφερών πολιτικών και ενδιαφερομένων μερών.

Η σημαντικότερη βέβαια αλλαγή που φαίνεται να συντελείται με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών του Διαδικτύου είναι η μετατροπή των ασθενών σε ενεργούς συμμετέχοντες σε ότι αφορά την υγεία τους. Η παθητική αποδοχή των κατευθύνσεων από τους επαγγελματίες υγείας έχει δώσει την θέση της στην κριτική αντιμετώπιση. Οι ασθενείς-καταναλωτές έχουν στη διάθεση τους μια τεράστια δεξαμενή πληροφοριών την οποία χρησιμοποιούν για να συλλέξουν πληροφορίες, να συγκρίνουν, να αποφασίσουν. Με βάση το παραπάνω ίσως μπορεί να ειπωθεί ότι κυρίαρχα χαρακτηριστικά της αγοράς της υγείας, όπως η ασύμμετρη πληροφόρηση²⁵, τείνουν να γίνουν λιγότερο έντονα.

Με τα blogs και τα wikis προωθείται η συμμετοχή και οι συζητήσεις για θέματα υγείας. Τεχνολογίες όπως το RSS feeds επιτρέπουν διαρκή επίκαιρη ενημέρωση για κάθε τελευταία είδηση στο χώρο της ιατρικής και όπως το Tagging διευκολύνουν την ταξινόμηση και την διάθεση σε άλλους χρήστες οποιουδήποτε ψηφιακού αρχείου.

Η σημασία της πρόσβασης στις πληροφορίες από την πλευρά των ιατρών, τονίζεται σε άρθρο των Tang Hangwi και Jennifer Hwee Kwoon Ng (BMJ 2006;333:1143-1145). Οι συγγραφείς συμπεραίνουν, ότι το Google (η δημοφιλέστερη μηχανή αναζήτησης στον Παγκόσμιο Ιστό) εξελίσσεται σε ένα σημαντικό κλινικό εργαλείο για τους ιατρούς, τους οποίους δύναται να βοηθήσει σε διαγνωστικά

²⁴http://ec.europa.eu/health-eu/care_for_me/e-health/index_el.htm

²⁵ Η ασύμμετρη πληροφόρηση περιγράφει μια κατάσταση όπου το ένα συναλλασσόμενο μέρος έχει καλύτερη πληροφόρηση από το άλλο.

δύσκολες περιπτώσεις. Το WEB 2.0 χαρακτηρίζει ένα υψηλά ψηφιακά συνδεδεμένο δίκτυο για επαγγελματίες υγείας όπου η ανταλλαγή πληροφοριών δεν περιορίζεται και δεν ελέγχεται από ιδιωτικά συμφέροντα.

Για τον παραπάνω λόγο ο Dean Giustini στο άρθρο του (BMJ 2006;333:1283-1284) αναφέρει, ότι μέσα από το WEB 2.0 φαίνεται η δυνατότητα «χρησιμοποίησης του λογισμικού με σκοπό να οδηγήσει στην καλύτερη γνώση δίνοντας ευκαιρίες στους γιατρούς» και θεωρεί εξαιρετική την ιδέα μιας Wikipedia για την ιατρική. Σχετικό είναι και το άρθρο των Boulos MNK, Maramba I, Wheeler S. (BMC Med Educ 2006;6:41) το οποίο μιλά ακόμα και για βελτίωση της μαθησιακής εμπειρίας μέσα από το εικονικά μαθησιακό περιβάλλον.

Όσον αφορά συγκεκριμένα στα blogs υπάρχουν πάρα πολλά που σχετίζονται με θέματα υγείας σχηματίζοντας μια μπλογκόσφαιρα για την υγεία. Υπάρχουν blogs χρηστών όπου περιγράφονται προσωπικές εμπειρίες για συγκεκριμένες παθήσεις και θεραπείες, blogs επαγγελματιών υγείας οι οποίοι δίνουν συμβουλές και συζητούν για διάφορα θέματα υγείας και blogs για συγκεκριμένους τομείς της υγείας, όπως το Patientslikeme²⁶ στο οποίο οι χρήστες λειτουργούν ως μία εικονική κοινότητα που μοιράζεται εμπειρίες και πληροφορίες.

Η διάδραση και η διαρκής κινητοποίηση στην ιατρική μπλογκόσφαιρα οδηγεί και σε ευγενή άμιλλα, αφού μέσα από διάφορες ιστοσελίδες αναδεικνύονται τα καλύτερα blogs ή τα καλύτερα ιατρικά άρθρα. Το Grand Rounds είναι μία εβδομαδιαία συλλογή για τα καλύτερα άρθρα στην ιατρική μπλογκόσφαιρα. Κάθε βδομάδα ένας γιατρός, μία νοσηλεύτρια, ένας ασθενής ή ένας επαγγελματίας υγείας φιλοξενεί στο blog του το Grand Rounds, δηλαδή τις υποψηφιότητες για το καλύτερο άρθρο. Η αρχική ιδέα ήταν του blogger Nick Genes²⁷.

Στην μπλογκόσφαιρα παρουσιάζονται και ιστοσελίδες που ασχολούνται με την ανάδειξη των καλύτερων ιατρικών blogs. Η διαδικτυακή εφημερίδα για την ιατρική τεχνολογία medGadget²⁸ στις 23.1.2008 έδωσε βραβεία για τα καλύτερα ιατρικά blogs 2007, ενώ η ιστοσελίδα eDrugSearch.com's παρουσιάζει τα 100 καλύτερα blogs για την υγεία και την ιατρική²⁹ (26.5.2008) (λαμβάνοντας υπόψη δείκτες από την Technorati και την Google). Άλλοι δείκτες αξιολόγησης blogs είναι

²⁶ <http://blog.patientslikeme.com/>

²⁷ <http://blogborygmi.blogspot.com/2004/09/grand-rounds-archive-upcoming-schedule.html>

²⁸ <http://www.medgadget.com/>

²⁹ <http://www.edrugsearch.com/edsblog/healthcare100/>

από την Technorati³⁰ (ανάλογα με τον αριθμό μεμονωμένων blogs που συνδέονται με άλλο blog τους τελευταίους 6 μήνες) και από την Google (δίνει το Google PageRank 0-10, ένας αλγόριθμος ανάλυσης συνδέσμων που ερμηνεύει τους συνδέσμους- links στο διαδίκτυο).

Η medGadget κατηγοριοποιεί τα βραβεία ως εξής:

καλύτερο ιατρικό blog: το Running a Hospital³¹, το blog του Paul Levy, CEO of Beth Israel-Deaconess in Boston, Massachusetts. Ο Levy σχολιάζει τη νοσοκομειακή διοίκηση σε ένα από τα κορυφαία παγκόσμια ιδρύματα καθώς και θέματα όπως το μισθολόγιο, μολυσματικοί δείκτες, συνεργασίες και μελλοντικά σχέδια.

καλύτερο νέο ιατρικό blog: το Dr. Val and the Voice of Reason³² που αποτελεί μέρος του Revolution Health Network και είναι μια ανθρώπινη προσέγγιση στην ιατρική, ισορροπώντας μεταξύ έρευνας, ειδήσεων και χιούμορ.

καλύτερο λογοτεχνικό ιατρικό blog: το Random Acts of Reality³³ του Tom Reynolds από την London Ambulance Service.

καλύτερο blog για πολιτικές υγείας: το Running a Hospital.

καλύτερο blog για την κλινική ιατρική: το New York Emergency Medicine³⁴ το εφευρετικό νέο blog που παρουσιάζει συνεντεύξεις, ενδιαφέρουσες συζητήσεις για ιατρικά και νομικά θέματα.

καλύτερο blog για τους ασθενείς: το Chronic Babe³⁵, από την Jenni Prokopy για τις νέες γυναίκες.

Οι τεχνικές μέτρησης και αξιολόγησης blogs αμφισβητούνται από πολλούς όσον αφορά στις μεθόδους υπολογισμού και την αντικειμενικότητά τους. Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται μετρούν κυρίως δημοτικότητα και εκφράζονται αντιρρήσεις και από bloggers³⁶ για σύγκριση της ποσότητας με την ποιότητα. Χαρακτηριστικό είναι η διαφορά κατάταξης κάθε ιατρικού blog ανάλογα τους δείκτες που χρησιμοποιούνται. Σχετικά παρατίθεται ο παρακάτω πίνακας:

³⁰ <http://www.technorati.com/>

³¹ <http://runningahospital.blogspot.com/>

³² <http://revolutionhealth.com/blogs/valjonesmd>

³³ <http://randomreality.blogware.com/>

³⁴ <http://nyemergencymedicine.blogspot.com/>

³⁵ <http://www.chronicbabe.com/>

³⁶ <http://davidrothman.net/2007/08/07/rating-medical-blogs/>

medGadget - best blog	eDrugSearch.com's	Technorati	Google Page rank
ιατρικό blog	15	16	6
νέο ιατρικό blog	73	14	6
λογοτεχνικό ιατρικό blog	426	0	6
blog για πολιτικές υγείας	15	16	6
blog για την κλινική ιατρική	378	8	4
blog για τους ασθενείς	246	7	5

Πηγή: <http://www.edrugsearch.com/edsblog/healthcare100/>, Ιούνιος 2008

Έτσι π.χ. ενώ για τη μία κατάταξη (medgadget) ένα από τα καλύτερα blog για την κλινική ιατρική είναι το New York Emergency Medicine, στην άλλη κατάταξη (eDrugSearch.com's) το ίδιο blog κατατάσσεται στην 378^η θέση και παίρνει βαθμό 4 στα 10 (Google page rank), αντίστοιχα το Random Acts of Reality είναι το καλύτερο λογοτεχνικό ιατρικό blog για τη μία κατάταξη, ενώ άλλη κατάταξη το δείχνει στην 426 θέση, παίρνει βαθμό 6 στα 10 και ακόμα και μηδενική βαθμολογία από άλλον δείκτη. Ένα άλλο γεγονός που εντείνει τους προβληματισμούς σχετικά με τις διάφορες μετρήσεις είναι και οι ειδικοί μετρητές που υπάρχουν στα blogs για την επισκεψιμότητα. Όπως αναφέρει σχετικά ο Μανώλης Ανδριωτάκης: (2007, 40) «αυτοί οι μετρητές δείχνουν μια πλαστή εικόνα της επισκεψιμότητας, αφού ο καθένας μπορεί να ξεκινά το μέτρημα από όπου θέλει ή να επισκέπτεται την δική του διεύθυνση εκατοντάδες φορές μέσα σε μια μέρα ή απλά να επεμβαίνει τεχνικά μέσα στη μέτρηση».

Ακολουθεί μία ενδεικτική κατηγοριοποίηση-λίστα και παρουσίαση κάποιων ειδών blogs, χωρίς να εξαντλούνται όλες οι κατηγορίες, διότι συνεχώς παρουσιάζονται νέες.

2.4.1 Ιατρικά ιστολόγια

Ένα από τα πιο γνωστά και καλά ιατρικά blogs (βλέπε παρακάτω εικόνα 3) είναι αυτό του Ves Dimov³⁷, επίκουρου Καθηγητή ιατρικής στο Cleveland Clinic Lerner College of Medicine of Case Western Reserve University, Cleveland, Ohio. Περιλαμβάνει πολύ υλικό προεπιλεγμένο από το Διαδίκτυο για γιατρούς και προωθεί

³⁷ <http://casesblog.blogspot.com/>

την διάδραση και την επικοινωνία. Επίσης παρέχονται σύνδεσμοι σε επίκαιρες ιατρικές επικεφαλίδες θεμάτων από το Reuters και κλινικές εικόνες διαμέσου του εργαλείου διαμοίρασης φωτογραφιών Flickr. Επίσης μία από τις παρουσιάσεις του διαχειριστή σε Powerpoint³⁸ «Web 2.0 in medicine» είναι διαθέσιμη στο blog. Το blog αυτό αποτελεί μέρος του ClinicalCases.org³⁹, το οποίο είναι ένα εικονικό εργαστήριο για γιατρούς που ενδιαφέρονται για το WEB 2.0 και δημιουργήθηκε από γιατρούς στην Cleveland Clinic and Case Western Reserve University (St. Vincent/St. Luke) Internal Medicine Residency Program με σκοπό την ιατρική εκπαίδευση και είναι συνδεδεμένο με 28 ιατρικές σχολές στον Καναδά, Η.Π.Α και Ευρώπη.

Ο Harry Brown (BMJ 2005;331:1345) δηλώνει ότι το Clinical Cases and Images είναι μια χρήσιμη πηγή η οποία συγκεντρώνει πολλές ιατρικές γνώσεις και προσπαθεί να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ θεωρίας και πρακτικής. Επίσης ο Dean Giustini (BMJ 2006;333:1283-1284) θεωρεί το συγκεκριμένο blog ένα από τα καλύτερα ιατρικά blogs.

Εικόνα 3

Clinical Cases and Images - Blog
THE BLOG OF CLINICALCASES.ORG WITH MEDICAL, TECH AND OTHER INTERESTING STORIES

Cardio Pulmo GI Nephro Endo Hem/Onc Rheum ID Neuro
Other Clinical Notes Mnemonics Allergy Notes Travel

Echocardiography Systems
New advanced tools for cardiac imaging from Siemens Medical

Pneumonia Prevention
VADAWAY.EU : Research and education on Ventilated-Associated Pneumonia

Subscribe 1998 readers

5/30/2008

Mediterranean Diet May Decrease Diabetes Risk

A Mediterranean diet, already known to protect against heart disease, also appears to decrease risk of developing diabetes according to a prospective study of 13,380 Spanish university graduates without diabetes at baseline followed up for 4.4 years.

Mediterranean diet was defined by features such as a high intake of fibre, a high intake of vegetable fat, a low intake of trans fatty acids, and a moderate intake of alcohol.

People who adhered closely to the diet were 83 percent less likely to develop type 2 diabetes than those who did not. The researchers admit they did not expect such a large reduction.

According to other studies, Mediterranean diet seems to improve cardiovascular risk factors after just 3 months and protect against asthma in childhood.

I try to follow a variant of the Mediterranean/DASH diet as much as possible. After adding 2-3 tablespoons of flax seed flower in the morning, my LDL decreased by 33% (from 136 mg/dL to 91 mg/dL).

Featured in [bmj.com](#) and Medscape

RECENT POSTS

- Mediterranean Diet May Decrease Diabetes Risk
- Gingivitis (gum disease) may increase risk of seve...
- Another Medical School Links to the Clinical Cases...

³⁸ <http://casesblog.blogspot.com/2006/05/how-to-use-web-20-in-medicine.html>

³⁹ <http://clinicalcases.blogspot.com/>

Στο blog υπάρχουν καταχωρημένες πληροφορίες σχετικά με πνευμονολογικά, καρδιολογικά, γαστρεντερολογικά, νεφρολογικά, ενδοκρινολογικά, αιματολογικά, ογκολογικά, ρευματολογικά, ορθοπαιδικά, νευρολογικά θέματα, λοιμώξεις και άλλα, όπως φαίνεται και στην παραπάνω εικόνα.

Άλλο παράδειγμα ιατρικού blog είναι το DIG@UTMB blog ⁴⁰ (Dermatology Interest Group at the University of Texas Medical Branch – Galveston Texas). Το DIG είναι μια φοιτητική οργάνωση στο Πανεπιστήμιο του Texas που θεωρεί την δερματολογία έναν ενδιαφέρον και με προκλήσεις κλάδο της ιατρικής. Το DIG@UTMB αποτελεί πηγή πληροφόρησης για φοιτητές ιατρικής που ενδιαφέρονται για την δερματολογία, για δερματολόγους, για ασθενείς αλλά και για το ευρύτερο κοινό. Το blog περιλαμβάνει χρήσιμους συνδέσμους για δερματολογικές οργανώσεις, για άρθρα και εφημερίδες με θέματα δερματολογίας, για ενημέρωση των ασθενών, για εκπαίδευση πάνω στη δερματολογία, για ιατρικά βιβλία δερματολογίας.

Υπάρχουν blogs που κατασκευάζονται από γιατρούς ή άλλους επαγγελματίες υγείας και περιλαμβάνουν θέματα όπως προσωπικές εμπειρίες με ασθενείς τους, ιατρικές συμβουλές, σχόλια για άρθρα και έρευνες σχετικά με την υγεία κ.α όπως τα: Family Medicine Notes⁴¹, Gruntdoc ⁴², DB’ Medical Rants⁴³, το Medical News Feeds⁴⁴, RangelMD⁴⁵, Kevin MD Medical Weblog⁴⁶, Random Acts of Reality⁴⁷, Bad Science⁴⁸, Genetics and Health⁴⁹.

2.4.2. Ιστολόγια για τις πολιτικές υγείας και την περίθαλψη.

Το Health Care Blog⁵⁰ (βλέπε παρακάτω εικόνα 4) προβάλλεται ως το blog που περιλαμβάνει: «Όλα όσα ήθελες πάντα να ξέρεις για το σύστημα υγείας και φοβόσουν να ρωτήσεις». Ο εκδότης του σχολιάζει άρθρα από άλλες εκδόσεις ή άλλα

⁴⁰ <http://digutmb.blogspot.com/>

⁴¹ <http://www.docnotes.net/>

⁴² <http://gruntdoc.com/about>

⁴³ <http://www.medrants.com/index.php/db>

⁴⁴ <http://www.medlogs.com/>

⁴⁵ <http://www.rangelmd.com/>

⁴⁶ <http://www.kevinmd.com/blog/>

⁴⁷ <http://randomreality.blogware.com/>

⁴⁸ <http://www.badsience.net/>

⁴⁹ <http://www.geneticsandhealth.com/>

⁵⁰ http://www.thehealthcareblog.com/the_health_care_blog/

blogs σχετικά με το σύστημα υγείας και εκφράζει τις απόψεις του για το σύστημα υγείας, τις ασφαλιστικές εταιρίες, τους ηλεκτρονικούς φακέλους ασθενών, τους γιατρούς κ.α. Το blog προσφέρει συνδέσεις με άλλα blog για την περίθαλψη, για ιατρικά θέματα, για την πληροφορική της υγείας, για blogs ενδιαφέροντων ανθρώπων (όπως τους ονομάζει) στο χώρο της υγείας. Επίσης περιλαμβάνει κατηγοριοποίηση των αναρτημένων σχολίων σε θέματα σχετικά με τη βιομηχανία της υγείας, το νοσηλευτικό και ιατρικό προσωπικό, τα προγράμματα υγείας, τις μεταρρυθμίσεις στην υγεία κ.α.

Εικόνα 4

Το Health Affairs⁵¹ είναι το blog της ομώνυμης έντυπης διημερησίας εφημερίδας και προωθεί τον διάλογο για θέματα που αφορούν τις πολιτικές υγείας. Το Health Care Renewal⁵² σχολιάζει σχετικά με τις απειλές για την περίθαλψη από την συγκέντρωση και κατάχρηση εξουσίας. Το Running a hospital (που

⁵¹ <http://healthaffairs.org/blog/>

⁵² <http://hcrenewal.blogspot.com/>

προαναφέρθηκε) είναι το blog του Paul Levy, CEO of Beth Israel-Deaconess in Boston, Massachusetts όπου σχολιάζονται θέματα νοσοκομειακής περίθαλψης.

Το Cato@Liberty⁵³ είναι το blog του Cato Institute (μη κερδοσκοπικό ερευνητικό ίδρυμα κοινωνικής πολιτικής) για την διεύρυνση του κοινωνικού διαλόγου και τη συζήτηση πάνω στις παραδοσιακές αμερικανικές αρχές με θέματα για την ατομική ελευθερία, την ελεύθερη αγορά και την ειρήνη. Επίσης περιλαμβάνει και σχόλια για τις πολιτικές υγείας.

Το Hospital Impact⁵⁴ είναι ένα blog με σχόλια για την οργανωτική λειτουργία των νοσοκομείων, για την περίθαλψη στα νοσοκομεία, για τα προβλήματα των νοσοκομειακών μονάδων κ.α. Το Health Business Blog⁵⁵ περιλαμβάνει επιχειρησιακά θέματα για το χώρο της υγείας και το World Health Care Blog⁵⁶ θέματα για την βιομηχανία της υγείας και για τους τρόπους προώθησης της περίθαλψης, αύξησης της προσβασιμότητας και μείωση του κόστους από εταιρείες και οργανισμούς.

2.4.3. Ιστολόγια για την πληροφορική της υγείας.

Μια άλλη κατηγορία blogs είναι αυτά που σχετίζονται με θέματα πληροφορικής της υγείας -Health Information Technology (HIT) blogs- όπως το The Health IT Guy⁵⁷, HISTalk⁵⁸, Neil Versel's Healthcare IT Blog⁵⁹, HITSphere⁶⁰, HealthNex(IBM)⁶¹, HealthBlog(MSFT)⁶². Στα blogs αυτά σχολιάζονται, από σχετικούς επιστήμονες και ειδικούς της IBM και της Microsoft, θέματα για τον τρόπο που η πληροφορική και οι νέες τεχνολογίες αλλάζουν τον χώρο της υγείας.

⁵³ <http://www.cato-at-liberty.org/>

⁵⁴ <http://www.hospitalimpact.org>

⁵⁵ <http://www.healthbusinessblog.com/>

⁵⁶ <http://www.worldhealthcareblog.org/>

⁵⁷ <http://www.healthcareguy.com/>

⁵⁸ <http://histalk2.com/>

⁵⁹ <http://clinicalit.blogspot.com/>

⁶⁰ <http://www.hitsphere.com/>

⁶¹ http://healthnex.typepad.com/web_log/

⁶² <http://blogs.msdn.com/healthblog/default.aspx>

2.4.4 Ελληνικά ιστολόγια για την υγεία

Τα θέματα υγείας και περίθαλψης απασχολούν και την ελληνική μπλογκόσφαιρα. Στον ελληνικό κυβερνοχώρο ιστοσελίδες με θέματα υγείας είναι π.χ το health.in.gr⁶³ για όλους τους χρήστες, το doctors.in.gr⁶⁴ για επαγγελματίες υγείας και πιο εξειδικευμένες πληροφορίες, το news.pathfinder.gr/health⁶⁵, το www.vita.dolnet.gr⁶⁶ ως μια διαδικτυακή έκδοση δημοφιλούς περιοδικού για υγιή τρόπο ζωής, το www.medlook.net⁶⁷ με γενικά θέματα υγείας, μια ιδιωτική πρωτοβουλία με τη συνεργασία γιατρών από διάφορες ειδικότητες (αναφέρεται η συντακτική ομάδα ιατρών), το www.iator.gr⁶⁸ με γενικά θέματα υγείας το οποίο συντάσσεται από ομάδα γιατρών από διάφορες ειδικότητες (αναφέρεται η συντακτική ομάδα ιατρών), το ελληνικό ίδρυμα καρδιολογίας⁶⁹.

Ιατρικά blogs είναι επίσης το blog του inhealth.gr⁷⁰, όπου προσκεκλημένοι επαγγελματίες από το χώρο της υγείας αρθρογραφούν για θέματα υγείας σε γλώσσα κατανοητή για το κοινό και υπάρχει δυνατότητα δημοσίευσης δελτίων τύπου που αφορούν προϊόντα και υπηρεσίες υγείας. Το blog περιέχει άρθρα σχετικά με διάφορες ασθένειες, με οδοντιατρικά θέματα, θέματα διατροφής, θεραπευτικές μεθόδους, περιοδικά σχετικά με την υγεία και δελτία τύπου για εκδηλώσεις στο χώρο της υγείας. Επίσης το blog Λοίμωξη⁷¹ αναφέρεται σε λοιμώξεις εμβόλια, αντιβιοτικά, πρακτικά θέματα για παιδίατρος, οδηγίες διάγνωσης και θεραπείας και ενδιαφέροντα περιστατικά.

Blogs επαγγελματιών υγείας είναι το *Ecce Homo*, blog⁷² ενός ειδικευόμενου γιατρού ψυχιατρικής - όλα τα περιστατικά ασθενών που αναφέρονται είναι φανταστικά αλλά βασισμένα σε πραγματικά ψυχιατρικά δεδομένα σύμφωνα με τον blogger, το *Doctor Mess*⁷³, το *Νοσοκομειακή Φαρμακευτική*⁷⁴ - τόπος συνάντησης

⁶³ <http://health.in.gr/>

⁶⁴ <http://doctors.in.gr/>

⁶⁵ <http://news.pathfinder.gr/health>

⁶⁶ <http://vita.dolnet.gr/>

⁶⁷ <http://www.medlook.net>

⁶⁸ <http://www.iator.gr>

⁶⁹ <http://www.elikar.gr>

⁷⁰ <http://blog.inhealth.gr/>

⁷¹ <http://loimoxi.blogspot.com/>

⁷² <http://pantziaras.blogspot.com/>

⁷³ <http://alldoctorsmess.blogspot.com/>

⁷⁴ <http://nosfar.blogspot.com/>

για τους νοσοκομειακούς φαρμακοποιούς, το Marian's diablo⁷⁵ - ένας χώρος συζήτησης γύρω από τον διαβήτη, ένας χώρος συνάντησης μιας διαβητολόγου με αυτούς που ο διαβήτης τους απασχολεί και τους προβληματίζει, το Peditre⁷⁶ - blog ενός παιδίατρου για κοινά παιδιατρικά προβλήματα, το E-Doctor⁷⁷ με σχολιασμό ιατρικών θεμάτων και ιατρικής επικαιρότητας, το First Aid⁷⁸ - με γνώσεις παροχής πρώτων βοηθειών και διάσωσης στον τόπο ατυχήματος, το Ημερολόγιο Επόπτη Δημόσιας Υγείας Δημοσίου⁷⁹, το Open Health⁸⁰ για την πληροφορική της υγείας και το ανοιχτό λογισμικό, το Blog.e-healthgr⁸¹ με θέματα για το χώρο της υγείας και την πληροφορική της υγείας, το Διονύσης Ξένος⁸² με θέματα υγείας και τεχνολογίας της υγείας.

Επίσης τα blogs των Γιατρών χωρίς Σύνορα⁸³ περιλαμβάνουν ειδήσεις από τις διάφορες αποστολές. Υπάρχουν και blogs με εναλλακτικά θέματα για την υγεία, όπως π.χ. το aloeveragreece⁸⁴ για τις ευεργετικές ιδιότητες της αλόης βέρα. Επίσης blogs ασθενών είναι π.χ το Η Λυδία πολεμά τον καρκίνο⁸⁵ με το χρονικό της αρρώστιας ενός μικρού κοριτσιού γραμμένο από τον πατέρα της.

Στο sync.gr υπάρχουν 17 blogs καταχωρημένα στην κατηγορία ΙΑΤΡΙΚΗ και 36 στην κατηγορία ΥΓΕΙΑ (Αύγουστος 2008). Το έχουν δηλώσει οι ίδιοι οι bloggers που τα γράφουν σαν λέξη κλειδί, με αυτόν τον τρόπο το εντάσσουν στις κατηγορίες που ενδιαφέρουν το κοινό, για να βρίσκονται πιο εύκολα.

⁷⁵ <http://mariansdiablog.blogspot.com/>

⁷⁶ <http://nikopediatre.blogspot.com/>

⁷⁷ <http://e-physician.blogspot.com/>

⁷⁸ <http://mededu.blogspot.com/>

⁷⁹ <http://edydimosiou.blogspot.com/>

⁸⁰ <http://openhealth.homelinux.net/>

⁸¹ <http://blog.e-healthgr.com/>

⁸² <http://dxenos.bravejournal.com/>

⁸³ <http://www.msf.ca/blogs/>

⁸⁴ <http://aloeveragreece.blogspot.com/>

⁸⁵ <http://lydia-tigria.blogspot.com/>

3. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ

Η παροχή υπηρεσιών υγείας στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από ένα μικτό σύστημα δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Παραγωγοί – προμηθευτές των υπηρεσιών υγείας είναι τόσο ο ιδιωτικός όσο και ο δημόσιος τομέας. Ο δημόσιος τομέας αντιπροσωπεύεται από τα δημόσια νοσοκομεία, τα κέντρα υγείας, τα αγροτικά ιατρεία, τα δημοτικά ιατρεία, τα πολυϊατρεία των ασφαλιστικών οργανισμών, τα στρατιωτικά νοσοκομεία και ο ιδιωτικός τομέας από τα ιδιωτικά ιατρεία, τις ιδιωτικές κλινικές και νοσοκομεία, τα ιδιωτικά εργαστήρια.

Το σύστημα υγείας στην Ελλάδα χρηματοδοτείται από τον κρατικό προϋπολογισμό, τους ασφαλιστικούς οργανισμούς, σε μικρό μέρος την ιδιωτική ασφάλιση και τις συνεχώς διογκούμενες ιδιωτικές δαπάνες υγείας. Τα ασφαλιστικά ταμεία είναι ΝΠΔΔ ή ΝΠΙΔ με έσοδα από εισφορές εργαζομένων και εργοδοτών και τα περισσότερα υπόκεινται σε διαχειριστικό έλεγχο από το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας και διαθέτουν κλάδο υγείας ή ασθένειας. Οι παροχές των ταμείων διακρίνονται σε είδος (πρωτοβάθμια, νοσοκομειακή και φαρμακευτική περίθαλψη, συμβάσεις με ιδιωτικά εργαστήρια ή κλινικές) και σε χρήμα (επιδόματα, ορθοπεδικά είδη, γυαλιά κτλ).

Όσον αφορά στο υγειονομικό δυναμικό της χώρας το σύστημα παρουσιάζει ιδιομορφίες. Όπως αναφέρει ο Γ. Υφαντόπουλος (Υφαντόπουλος 2003, 516): «Η ζήτηση για ανθρώπινο δυναμικό διαμορφώνεται από το σύστημα υγείας και η προσφορά καθορίζεται από το σύστημα εκπαίδευσης». Παρατηρείται υπερπροσφορά ειδικευμένων ιατρών, έλλειψη ιατρών γενικής ιατρικής και νοσηλευτικού προσωπικού.

Το ελληνικό σύστημα υγείας χαρακτηρίζεται από ανισότητες στη χρήση και στην πρόσβαση υπηρεσιών υγείας και περιφερειακές ανισότητες στην κατανομή υπηρεσιών και πόρων οι οποίες προκαλούν την δυσαρέσκεια των πολιτών. Οι δημόσιες υπηρεσίες υγείας στα πλαίσια λειτουργίας του κοινωνικού κράτους εμφανίζουν προβλήματα ποιότητας, προσπελασιμότητας και προσβασιμότητας.

Η σημασία των ανισοτήτων στην υγεία και ο κοινωνικός τους προσδιορισμός τονίζεται και από τους Χρυσάκη Μ., Φαγαδάκη Ε., Παπαλιού Ο., Σιάτη Η. (Συνέδριο ΕΚΚΕ, Λαύριο 2005), οι οποίοι αναφέρουν ότι «Οι ανισότητες στην υγεία είναι μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι δημόσιες

πολιτικές υγείας στις σύγχρονες κοινωνίες και εμφανίζονται εντονότερες σε κοινωνικές ομάδες που χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερες εισοδηματικές ανισότητες. Το χαμηλό εισόδημα συνεπάγεται μικρότερη πρόσβαση σε πρωτοβάθμιες φροντίδες υγείας».

Το σύστημα υγείας δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες του ελληνικού πληθυσμού που χαρακτηρίζεται από έντονα δημογραφικά προβλήματα, όπως γήρανση του πληθυσμού και πληθυσμό που δεν ανανεώνει επαρκώς την ηλικιακή του δομή με συνέπεια να δημιουργούνται ανισορροπίες και υψηλές απαιτήσεις σε κοινωνικές δαπάνες (Επίκαιρα θέματα-EΚΚΕ 2006).

Ο Ματσαγγάνης Μάνος (ομιλία σε εκδήλωση του ΙΣΤΑΜΕ 7.12.06) τονίζει ως προβλήματα του Ε.Σ.Υ την υβριδική του οργάνωση (συνύπαρξη Ε.Σ.Υ και Ταμείων Υγείας), την αλματώδη ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα, την χαμηλή ικανοποίηση των χρηστών, την έλλειψη εμπιστοσύνης του κοινού στους γιατρούς και στο σύστημα και την δυσκολία πρόσβασης των ομάδων χαμηλού εισοδήματος σε υπηρεσίες περίθαλψης. Επίσης σχολιάζει την ηθική κρίση, η οποία προκύπτει από την επικράτηση αξιών που δεν συνάδουν με ένα δημόσιο σύστημα υγείας, η πρόσβαση στο οποίο να εξαρτάται από την ανάγκη για περίθαλψη και όχι από το εισόδημα ή την κοινωνική θέση. Αναφέρει φαινόμενα όπως «το «φακελλάκι», τη σκανδαλώδη κακοδιαχείριση, την εκτεταμένη διαφθορά που επικρατεί στις συναλλαγές του ιδιωτικού τομέα με το Δημόσιο, το μαζικό χρηματισμό των γιατρών από τις φαρμακευτικές εταιρείες». Φαινόμενα που όπως σχολιάζει «αποτελούν τόσο μόνιμα χαρακτηριστικά του τοπίου της υγείας στην Ελλάδα που πλέον δεν τα πολυπροσέχουμε, ίσως μάλιστα να έχουμε χάσει εντελώς την ικανότητά μας να σοκαριζόμαστε από αυτά». Τέλος σχολιάζει, ότι «στην Ελλάδα δεν ισχύει καμία νομοτέλεια, ότι η εξέλιξη του τομέα της υγείας στην Ελλάδα έχει να κάνει με τις ιδιαιτερότητες της ελληνικής κοινωνίας, καθώς και με τις ιδιαιτερότητες του πολιτικού υποκειμένου.»

4. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΑΜΑΛΙΑΣ ΚΑΛΥΒΙΝΟΥ

4.1 Περιγραφή του ιστολογίου

Το blog Malpractice (βλέπε παρακάτω εικόνα 5) («κακός, αμελής τρόπος εξάσκησης του επαγγέλματος») στη διεύθυνση <http://fakellaki.blogspot.com> με την υποσημείωση: «Οι γιατροί είναι ανεύθυνοι, ανίκανοι και άρπαγες στη συντριπτική τους πλειοψηφία. Η μόνη τους έννοια είναι η "κονόμα". Οι φαρμακευτικές κάνουν κουμάντο, η δικαιοσύνη τους αφήνει ατιμώρητους και ανθρώπινες ευτυχίες εξακολουθούν να χάνονται ΑΔΙΚΑ.» δημιουργήθηκε από την Αμαλία Καλυβίνου, μια νέα γυναίκα φιλόλογο στις 27 Ιουλίου του 2005 με τελευταία ανάρτηση σχολίου στις 3 Μαΐου 2007. Στις 25 Μαΐου 2007 η blogger απεβίωσε.

Εικόνα 5

Η blogger είχε συνολικά αναρτήσει 18 άρθρα δημοσιοποιώντας την προσωπική της ιστορία, την τραγική περιπέτειά της με τον καρκίνο, τον οποίο οι γιατροί καθυστέρησαν 17 χρόνια να διαγνώσουν. Στα άρθρα περιγράφει τα

προβλήματα, τις δυσκολίες, τις γραφειοκρατικές διαδικασίες και την οικονομική εκμετάλλευση που είχε να αντιμετωπίσει, λόγω της ασθένειας της, στο Ελληνικό Σύστημα Υγείας. Με τον τολμηρό και οξύ της λόγο στηλιτεύει την παθογένεια του ΕΣΥ, κατονομάζει, καταγγέλλει πρόσωπα και καταστάσεις, διαμαρτύρεται και αγωνίζεται για να αλλάξει το κατεστημένο.

Όπως αναφέρεται από την οικογένεια της Αμαλίας (Δικαία Τσαβαρή και Γεωργία Καλυβίνου - μητέρα και αδελφή της Αμαλίας) στο blog *Διαδικτυακή Κίνηση των Φίλων της Αμαλίας* <http://amaliasday.blogspot.com>: «Ο στόχος της Αμαλίας ήταν να πει την ιστορία της, ώστε μέσα απ' αυτήν να αφυπνίσει όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους και συνειδήσεις. Κυρίως ήθελε να δείξει ότι υπάρχουν τρόποι αντίστασης στην αυθαιρεσία και την εξουσία των ασυνείδητων και ανάληπτων γιατρών, αλλά και των γραφειοκρατών υπαλλήλων του συστήματος υγείας.»

Η ίδια φαίνεται ότι επέλεξε αυτόν τον τρόπο αντίδρασης διότι πίστευε ότι η δημοσιοποίηση της κατάστασης ίσως φέρει αποτέλεσμα. Δεν εμπιστευόταν τα τηλεοπτικά μέσα όσον αφορά στον τρόπο παρουσίασης και χειρισμού του θέματος και δεν ήθελε την πολιτική εκμετάλλευση του γεγονότος. Όπως αναφέρει σχετικά και στα σχόλια της: «*Ήθελα να δείξω μόνο κάποιους τρόπους άμυνας, κι ένας από αυτούς είναι η δημοσίευση του τι γίνεται*(3.5.07), *μού πήρε συνέντευξη δημοσιογράφος της Ελευθεροτυπίας, Γιώργος Κιούσης λέγεται, και μου φάνηκε τίμιος, χωρίς να θέλει να εκμεταλλευτεί πολιτικά το γεγονός* (29.4.07).»

Ο βαθμός στον οποίο το συγκεκριμένο ιστολόγιο είχε απήχηση και αποτέλεσε σημείο αναφοράς φαίνεται και από την προτροπή του Ματσαγγάνη Μάνου (ομιλία σε εκδήλωση του ΙΣΤΑΜΕ 7.12.06) «σε όσους δυσπιστούν για την έκταση της ηθικής κρίσης του ΕΣΥ -αλλά και του ιδιωτικού τομέα υγείας στην Ελλάδα- να ενημερωθούν για την υπόθεση της Αμαλίας Καλυβίνου.»

4.2 Κινητοποίηση - Απήχηση

Η ιστορία της Αμαλίας Καλυβίνου είχε μεγάλη απήχηση στην ελληνική μπλογκόσφαιρα. Η ίδια είχε αντιληφθεί αυτήν την απήχηση και αναφέρει σχετικά σε ανάρτηση της 29^{ης} Απριλίου 2007: «*Καταλαβαίνετε ρε παιδιά τι κάναμε-κάνατε;.... όταν σαν αλυσιδωτή αντίδραση ήρθε το δικό σας ενδιαφέρον και η εκπληκτική ορμή των σχολίων σας..... η ιατρική ανευθυνότητα έγινε "νέο", η -ενίοτε- κυριολεκτικά*

θανατηφόρος γραφειοκρατία έγινε "πολιτικό ζήτημα" ! ... Θέλω να πω ότι χάρη στη δυναμική σας ανακινήσαμε πράγματα στην ουσία τους σοβαρά.... Θέλω να πω ότι χάρη στη δυναμική σας, αύριο, το πρωτοσέλιδο της Ελευθεροτυπίας θα ασχολείται με όλους αυτούς που για το τίποτα παίζουν με τις ζωές μας.»

Τα σχόλια των επισκεπτών για ανάρτηση κειμένου της είχαν ξεπεράσει και τα 1940. Οι επισκέπτες του ιστολογίου χαιρετούσαν την προσπάθεια και το κουράγιο της, ανέφεραν δικές τους παρόμοιες εμπειρίες και σχολίαζαν το ελληνικό σύστημα υγείας. Το ιστολόγιο έγινε ένας χώρος ανταλλαγής απόψεων, εμπειριών και προβληματισμών γύρω από το ελληνικό σύστημα υγείας.

Η απήχηση του blog της ήταν τέτοια που συζητούνταν μέσα από το ιστολόγιο ο σχεδιασμός μιας κινητοποίησης, ενώ η blogger ήταν ακόμα εν ζωή. Η κινητοποίηση αυτή υλοποιήθηκε μετά τον θάνατο της blogger. Δημιουργήθηκε η Διαδικτυακή Κίνηση των Φίλων της Αμαλίας στο ιστολόγιο <http://giatinamalia-blog.blogspot.com/> που στη συνέχεια μεταφέρθηκε στο <http://amaliasday.blogspot.com>, το οποίο περιλαμβάνει την νέα ολοκληρωμένη έκδοση του αρχικού blog, όλο το δημοσιευμένο υλικό και τις περαιτέρω κινήσεις, άρθρα και ηλεκτρονικές πύλες που αφορούν στην υγεία και στην ιστορία της Αμαλίας, χρήσιμους συνδέσμους, συνδέσμους σε άλλα ιστολόγια που αναφέρονται στο συγκεκριμένο θέμα και στατιστικά του ιστολογίου.

Οι Φίλοι της Αμαλίας στις 29/5/2007 μέσω του συγκεκριμένου blog καλούσαν όλα τα ελληνόφωνα blogs για την 1^η Ιουνίου 2007:

- να ανεβάσουν ένα post με κοινό τίτλο *Για την Αμαλία*, ένα κείμενο με την ιστορία της Αμαλίας
- να προσθέσουν τον κωδικό του banner στην ιστοσελίδα ή στο ιστολόγιο τους
- να στείλουν με e-mail το κείμενο για την Αμαλία σε οργανισμούς, πολιτικούς, υπουργεία
- να τυπώσουν φυλλάδια με το κείμενο και το banner και να το μοιράσουν έξω από νοσοκομεία, ιατρικές σχολές, οργανισμούς υγείας κ.α. και
- να τηλεφωνήσουν στον Υπουργό Υγείας και στον Ιατρικό Σύλλογο για να διαμαρτυρηθούν.

Την 1^η Ιουνίου 2007 εξέδωσαν Δελτίου Τύπου με τίτλο «Σήμερα θα σας ενοχλήσουμε» αναφέροντας, ότι «χιλιάδες Έλληνες βομβαρδίζουν με μηνύματα διαμαρτυρίας το Υπουργείο Υγείας, Ιατρικούς Συλλόγους, βουλευτές και Μ.Μ.Ε., στη μνήμη της νεαρής Αμαλίας Καλυβίνου, που πέθανε την περασμένη εβδομάδα, μετά από χρόνια αγώνα ενάντια στον καρκίνο από τη μία και την παθολογία του

ΕΣΥ από την άλλη.» Επίσης στο Δελτίο Τύπου αναφερόταν, ότι «αυτή η διαδικτυακή κινητοποίηση αποτελεί απλώς μια πρώτη αντίδραση καθώς χιλιάδες Έλληνες bloggers από κάθε γωνιά της χώρας και από το εξωτερικό, συντονίζονται διαρκώς μέσω ίντερνετ και υπόσχονται να συνεχίσουν να διαμαρτύρονται μέχρι να δουν αληθινά αποτελέσματα.»

Το κείμενο διαμαρτυρίας υπήρχε μεταφρασμένο και στην Αγγλική, Γαλλική, Γερμανική, Σουηδική, Ολλανδική, Δανέζικη, Ισπανική και Ιταλική γλώσσα.

Η κινητοποίηση των bloggers συνεχίζεται ακόμα και ένα χρόνο μετά. Την 1^η Ιουνίου 2008 σε πολλά blogs γίνεται αναφορά στο ιστορικό της υπόθεσης, στην κινητοποίηση των Ελλήνων bloggers, αλλά και στην ανάγκη να συνεχιστεί η προσπάθεια. Μεταξύ των προσπαθειών που έγιναν την 1η Ιουνίου 2008 μέσα από τα blogs ήταν:

- Η ηλεκτρονική συλλογή υπογραφών σε διαδικτυακό κείμενο διαμαρτυρίας με τελικούς αποδέκτες τον Υπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, όλους τους Υπουργούς και Βουλευτές, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Πρόσκληση σε εθελοντική αιμοδοσία.
- Η ανάρτηση του κειμένου και των banners στα blogs.
- Η αποστολή SMS με κάλεσμα για την ηλεκτρονική συλλογή υπογραφών και την εθελοντική αιμοδοσία.

Στους bloggers παρέχονταν:

1. Videos ενημέρωσης για εθελοντική αιμοδοσία, για ηλεκτρονική συγκέντρωση υπογραφών στο <http://www.gopetition.com/online/12922.html> και video με τίτλο «01.06.2008, Ημέρα για την Αμαλία: Ένας χρόνος μετά»
2. Banners για εθελοντική αιμοδοσία και λίστα με τα Κέντρα Αιμοδοσίας σε όλη την Ελλάδα
3. Κειμενάκι για αποστολή SMS
4. Κείμενα για την 1η Ιουνίου
5. Crawl για συλλογή υπογραφών

Το blog έχει δεχθεί συνολικά 58.568 επισκέψεις (13/8/2007). Οι bloggers προχώρησαν με την κίνηση «Για την Υγεία» μέσω του forum giatinygeia.freeforums.org⁸⁶ και του google group giatinygeia.

⁸⁶ <http://giatinygeia.freeforums.org>

Σημαντική είναι και η μέχρι σήμερα αλληλεπίδραση του blog Malpractice με άλλα blog. Πλήθος ιστολογίων αναφέρονται μέχρι σήμερα στην ιστορία της Αμαλίας, η οποία αποτελεί έναυσμα για προβληματισμό, συζητήσεις και κινητοποίηση. Στο blog των *Φίλων της Αμαλίας* υπάρχει λίστα με άλλα ιστολόγια που περιέχουν σχετικές αναφορές και σχόλια. Επίσης σύμφωνα με το google blog search, μέσα από το οποίο γίνεται αναζήτηση συγκεκριμένων θεμάτων στην ελληνική και ξένη μπλογκόσφαιρα, υπάρχουν αναφορές για την Αμαλία Καλυβίνου σε 1702 ελληνικά ιστολόγια και σε 199 ξενόγλωσσα (02.09.2008).

Στο blog συνεχίζονται να σχολιάζονται θέματα που αφορούν στο σύστημα υγείας όπως π.χ. υπάρχει ανάρτηση σχολίου στις 06.08.08 για τον νεαρό αυστραλό που έχασε τη ζωή του σε ελληνικό νησί και σχετικές αναφορές στις ελλείψεις και ανεπάρκειες του συστήματος στα νησιά κατά τις τουριστικές περιόδους και στις υποσχέσεις των πολιτικών χωρίς αντίκρισμα.

4.3 Σχόλια κινητοποιήσεων για το Ελληνικό Σύστημα Υγείας

Οι bloggers στην κινητοποίηση της 1^{ης} Ιουνίου 2007 αναφέρονται σε σχετικά κείμενα του Νόμου όπως τα παρακάτω: «Ο ασθενής έχει το δικαίωμα του σεβασμού του προσώπου του και της ανθρώπινης αξιοπρέπειάς του.» (σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 47 του Ν. 2071/ 1992) και ότι θεωρείται πειθαρχικό παράπτωμα για τους γιατρούς του Ε.Σ.Υ: «Η δωροληψία και ιδίως η λήψη αμοιβής και η αποδοχή οποιασδήποτε άλλης περιουσιακής παροχής, για την προσφορά οποιασδήποτε ιατρικής υπηρεσίας» (σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 77 του Ν. 2071/ 1992).

Δηλώνουν ότι συνεχίζουν την προσπάθεια που κατέβαλε η Αμαλία, διαμαρτύρονται δημόσια και απαιτούν, όπως αναφέρεται μέσα στο blog, τα εξής:

« να ληφθούν άμεσα μετρά από την πολιτεία ώστε να σταματήσουν τα φακελάκια και η ανισότητα που επιφέρουν στην αντιμετώπιση των ασθενών*

** να γίνει πιο ευέλικτος ο κρατικός μηχανισμός ώστε να μη θρηνήσουμε ξανά θύματα των χρονοβόρων γραφειοκρατικών διαδικασιών*

** να επιβληθεί αυστηρότερος έλεγχος στη διαπλοκή φαρμακευτικών εταιρειών και ιατρικού κατεστημένου*

* να αξιοποιηθούν οι ανεκμετάλλευτες νοσοκομειακές υποδομές και να υπάρξει συνεχής και άρτια επιστημονική κατάρτιση για όλους τους γιατρούς και τους νοσηλευτές του ΕΣΥ

* να καθιερωθεί η ψηφιοποίηση του ιατρικού φακέλου του ασθενούς πανελληνίως, ώστε να επισπεύδεται η σωστή διάγνωση και θεραπεία ας πάψει πλέον η υποκρισία των κυβερνώντων, που προτιμούν να λαδώνονται οι γιατροί από τους ασθενείς παρά να αμείβονται αξιοπρεπώς από το κράτος

* όχι άλλα φακελάκια

* όχι άλλη γραφειοκρατία

* όχι άλλος εμπαιγμός

δικαιούμαστε δωρεάν και αποτελεσματική περίθαλψη για όλους.

Την επόμενη φορά που θα χρειαστεί να δώσετε φακελάκι, μην το κάνετε. Προτιμήστε καλύτερα να κάνετε μια δωρεά. Η τελευταία επιθυμία της Αμαλίας ήταν η ενίσχυση της υπό ανέγερση Ογκολογικής Μονάδας Παίδων.»

Οι bloggers κάνουν λόγο για βία της Εικονικής Κοινωνικής Ασφάλισης στον δημόσιο τομέα: Εξηγούν ότι «οι ασφαλισμένοι των ταμείων έχουν να αντιμετωπίσουν:

1. κακοπληρωμένους και υπερφορτωμένους γιατρούς, ανεπαρκείς σε επίπεδο ΚΑΙ σε αριθμό.

2. μακρόχρονη αναμονή σε λίστες για ραντεβού για εξέταση και για εγχείρηση, προοπτική που σπρώχνει ακόμα και τον πιο φτωχό προς το φακελάκι ή προς τον ιδιωτικό τομέα.

3. ατέλειωτη κούραση και ΑΝΑΜΟΝΗ σε εξωτερικά ιατρεία και επιτροπές και ζαναεπιτροπές.

4. αδυναμία πραγματοποίησης σημαντικών εξετάσεων και συχνά παράλειψη τους λόγω ανυπαρξίας προσωπικού και μέσων (άλλο αν πανάκριβα μηχανήματα σαπίζουν σε διάφορες αποθήκες του ΕΣΥ λόγω απουσίας προσωπικού κλπ κλπ).»

Και συνεχίζουν με σχόλια για τον ιδιωτικό τομέα: «εκεί ο ασθενής υφίσταται συχνά τη βία της ΥΠΕΡΔΙΑΓΝΩΣΗΣ (κάπως πρέπει να δουλέψουν και τα τόσα κέντρα, και με το αζημίωτο για τον παραπέμποντα ιατρό...) και της ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΤΟΠΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ, βλέπε χειρουργεία που θα μπορούσαν να αποφευχθούν, πανάκριβα άχρηστα εξαρτήματα και ιατρικά βοηθήματα, κλπ, κλπ.»

Στην δεύτερη κινητοποίηση τους ένα χρόνο μετά τον θάνατο της blogger, κάνουν την διαπίστωση ότι τίποτα δεν έχει αλλάξει μέσα σε αυτόν τον ένα χρόνο.

Σχολιάζουν ότι: «Η δημόσια περίθαλψη βρίσκεται σε χειρότερη θέση από πέρσι. Ενδεικτικά αναφέρουμε:

* ελλείψεις κρεβατιών σε ΜΕΘ (μονάδες εντατικής θεραπείας) που στοιχίζουν τη ζωή σε 3.000 συνανθρώπους μας το χρόνο,

* βρέφη και παιδιά που πεθαίνουν από ελλείψεις σε ασθενοφόρα,

* μεταγγίσεις αίματος που πραγματοποιούνται χωρίς παρουσία γιατρού ή/και ελέγχους,

* γιατροί που κρατούν κρεβάτια για «δικούς» τους ασθενείς στερώντας θέσεις από «λίστες» αναμονής,

* γιατροί και νοσηλευτικό προσωπικό που δεν επαρκούν (οι διαδικασίες π.χ. για προσλήψεις 6.000 νοσηλευτών και 4.500 γιατρών ακόμη εκκρεμούν, καθώς δεν υπάρχουν εγγεγραμμένα κονδύλια στον προϋπολογισμό), με αποτέλεσμα το να καταδικάζονται οι ασθενείς σε ελλιπή φροντίδα και ο υπάρχον εξοπλισμός σε αχρηστία,

* πλήρη απουσία ουσιαστικού και αποτελεσματικού σχεδιασμού εφημεριών κι έτσι το φακελάκι να είναι πιο επίκαιρο από ποτέ,

* τεράστια ελλείμματα στα νοσοκομεία που επιβαρύνουν το δημόσιο χρέος χωρίς να υπάρχει έλεγχος των οικονομικών τους,

* σταδιακή «έξοδο» του ΙΚΑ από τον χώρο της νοσοκομειακής περίθαλψης και την εκμετάλλευση των υφιστάμενων υποδομών των θεραπευτηρίων από ιδιώτες, να είναι πλέον γεγονός,

και δεν θα μας έφταναν μπλογκς ολόκληρα για να καταγράψουμε την αποσάθρωση του Ε.Σ.Υ.»

Καταγγέλλουν την αδράνεια της Πολιτείας και τις ατελέσφορες υποσχέσεις των πολιτικών και επαναλαμβάνουν τα αιτήματά τους:

«Δικαιούμαστε δωρεάν και αποτελεσματική περίθαλψη για όλους. ως εδώ με τα φακελάκια! ως εδώ με την γραφειοκρατία! ως εδώ με την υποκρισία!».»

4.4. ΜΜΕ, άρθρα και ηλεκτρονικές πύλες

Ο αντίκτυπος από τις κινητοποιήσεις των bloggers ήταν τόσο έντονος που προκάλεσε ακόμα και την προσοχή παραδοσιακών μέσων ενημέρωσης, όπως των εφημερίδων και της τηλεόρασης. Άρθρα και ρεπορτάζ για την ιστορία της Αμαλίας,

αλλά και για την διαδικτυακή κινητοποίηση φιλοξενήθηκαν από μεγάλες εφημερίδες και τηλεοπτικά κανάλια.

Η Εφημερίδα Ελευθεροτυπία την επέλεξε από τη στήλη "Πρόσωπα και Προσωπεία" του Χρ. Μιχαηλίδη για Πρόσωπο της Χρονιάς 2007. Σύμφωνα με τον Χρήστο Μιχαηλίδη (Ελευθεροτυπία, 31.12.2007) η Αμαλία Καλυβίνου συνέβαλε στο: «να δημιουργηθεί το επονομαζόμενο «Κίνημα των bloggers», αυτή η χαρακτηριζόμενη από πολλούς «νέα παρέμβαση» όπου απλοί πολίτες διατυπώνουν ελεύθερα και διαδίδουν την άποψή τους, ενώ πριν δεν μπορούσαν να μιλήσουν τώρα αποκτούν φωνή και μάλιστα δυνατή.» Ο ίδιος είχε αναφερθεί στην ιστορία της και σε άλλα άρθρα του (29.05.2007, 30.5.2007). Ο Νίκος Μουμούρης στην ίδια εφημερίδα (1.06.07) αναφέρεται στο κείμενο που συνέταξαν οι Διαδικτυακοί Φίλοι της Αμαλίας στο τι περιέχει και στην ανάρτηση του σε πάνω από 10.000 blog.

Ο Γιώργος Κιούσης (Ελευθεροτυπία, 2.5.2007) παραθέτει την συνέντευξη με την blogger στο σπίτι της, στην οποία είχε αναφερθεί και η ίδια μέσα από το ιστολόγιο της. Ο δημοσιογράφος παραθέτει τις δηλώσεις της blogger σχετικά με το ιατρικό ιστορικό της, τις επισκέψεις της σε ιατρούς και νοσοκομεία, τις εξετάσεις στις οποίες υποβλήθηκε, τις λανθασμένες διαγνώσεις, τις δημόσιες γραφειοκρατικές διαδικασίες που αντιμετώπισε. Ο ίδιος δημοσιογράφος σε άλλο άρθρο του (Ελευθεροτυπία 30.5.2007) αναφέρεται στον χαρακτήρα της blogger και παραθέτει δηλώσεις από συγγενικά της πρόσωπα και επαγγελματίες υγείας που ήταν κοντά της.

Οι Μ. Πετρούτσου - Σ. Μανιάτης - Δ. Παπαγεωργίου (Ελευθεροτυπία, 21.1.2008) τονίζουν την ιδιαίτερη αισθητή παρουσία των blogs στην επικαιρότητα μέσα από την ιστορία της Αμαλίας και των πυρκαγιών στην Πάρνηθα.

Στην ηλεκτρονική σελίδα της εφημερίδας Έθνος δύο άρθρα αναφέρονται στην Αμαλία. Ο Στέλιος Βογιατζάκης (1.6.2007) αναφέρεται στην κινητοποίηση των bloggers και στις προτάσεις τους. Επίσης ο Δημήτρης Καραγιώργος (7.10.2007) σε άρθρο για τα Ιατρεία Πόνου παραθέτει τον σχολιασμό συγγενικού προσώπου της Αμαλίας για την σημασία των Ιατρείων Πόνου και για την περίπτωση της Αμαλίας.

Η Μαρίνα Ηρειώτου (ΝΕΑ, 2.5.2007) παραθέτει αποσπάσματα από το ιστολόγιο της Αμαλίας. Ο Ροζάκος Μάριος (Ελεύθερος Τύπος, 4.6.2007) σχολιάζει τις ενέργειες των bloggers ως την μεγαλύτερη ηλεκτρονική κινητοποίηση στην Ελλάδα και σε άλλο άρθρο του (Ελεύθερος Τύπος, 28.5.2007) αναφέρεται στην ιστορία της Αμαλίας και παραθέτει την άποψη επιστημονικού συνεργάτη του Ε.Μ.Π, ότι «Πέρα από την τραγική διάσταση της ιστορίας, αυτό που αναδεικνύεται είναι η

μετεξέλιξη του Διαδικτύου σε σημαντικό μέσο επικοινωνίας και ενημέρωσης. Χάρη στις ευρυζωνικές προσβάσεις η κοινότητα των χρηστών του ίντερνετ έχει διευρυνθεί και τα blogs γίνονται εναλλακτικό κανάλι πληροφόρησης. Οι πολίτες έχουν πλέον στα χέρια τους ένα μέσο επικοινωνίας ιστορικά πρωτοφανές, καθώς τους δίνει τη δυνατότητα να διατυπώσουν δημόσια τις σκέψεις τους πρακτικά με μηδενικό κόστος.»

Η ιστορία της Αμαλίας απασχολεί ακόμα και έναν χρόνο μετά τον έντυπο τύπο. Οι Δ. Κουκλάκη και Ε. Κωνσταντουδάκη (Ελεύθερος Τύπος, 30.5.2008) αναφέρονται στην ιστορία της blogger και στις ενέργειες για προκαταρκτική εξέταση του θέματος που τελικά δεν πραγματοποιήθηκε.

Τα τηλεοπτικά κανάλια Alter⁸⁷ και Mega⁸⁸ παρουσίασαν ρεπορτάζ την 1.6.07 και 2.6.07 αντίστοιχα με θέμα την διαδικτυακή κινητοποίηση στη μνήμη της Αμαλίας, την ιστορία της Αμαλίας, σχόλια συγγενικών προσώπων, δηλώσεις πολιτικών προσώπων και εικόνες από το ιστολόγιο της.

Η Net⁸⁹ είχε σαν πρώτη είδηση την 1.6.07 την κινητοποίηση των χρηστών του διαδικτύου για το θέμα της Αμαλίας. Το ρεπορτάζ αναφερόταν στα χιλιάδες ηλεκτρονικά μηνύματα που κατέκλεισαν το Διαδίκτυο παγκοσμίως, τα ηλεκτρονικά ταχυδρομεία όλων των Ελλήνων βουλευτών και ευρωβουλευτών, το γραφείο του Βρετανού πρωθυπουργού, μέχρι και το κοινοβούλιο του Καναδά. Επίσης παρουσιάστηκαν δηλώσεις του υπουργού Υγείας και σχόλια γνωστού blogger για τη φωνή αυτού του νέου μέσου και τις συλλογικές φωνές διαμαρτυρίας. Το ίδιο τηλεοπτικό κανάλι στις 2.6.07 παρουσίασε ρεπορτάζ⁹⁰ με στατιστικά στοιχεία της διαδικτυακής κινητοποίησης, για τα ηλεκτρονικά μηνύματα που στάλθηκαν, για την επισκεψιμότητα στο ιστολόγιο της Αμαλίας Καλυβίνου, για τον αριθμό των ατόμων που έλαβαν μέρος κ.α

Στην σελίδα της *Διαδικτυακής Κίνησης των Φίλων της Αμαλίας* υπάρχουν συνδέσεις για την προβολή των παραπάνω ρεπορτάζ από τα τηλεοπτικά κανάλια μέσω του Youtube.

Στην ιστοσελίδα του in.gr αναρτήθηκε άρθρο⁹¹ αφιερωμένο στην ιστορία της Αμαλίας την 1.6.2007, άρθρο⁹² για την διαδικτυακή κινητοποίηση για την Αμαλία

⁸⁷ <http://www.youtube.com/watch?v=zlnuTY0aSm4>

⁸⁸ <http://www.youtube.com/watch?v=rRqNyS8X7iw>

⁸⁹ <http://www.youtube.com/watch?v=cAedvZAIJ7w>

⁹⁰ <http://www.youtube.com/watch?v=YnfRzWERHng>

⁹¹ <http://www.in.gr/news/article.asp?lngEntityID=805344>

στις 2.6.2007 και άλλο άρθρο⁹³ με τις ενέργειες των bloggers ένα χρόνο μετά τον θάνατο της Αμαλίας.

Στην ηλεκτρονική σελίδα του Reuters φιλοξενείται άρθρο (Tue May 2007) για την ιστορία της Αμαλίας, τον θρήνο των Ελλήνων bloggers και κάποια σχόλια τους. Το άρθρο αναφέρει ότι η δοκιμασία της blogger συγκίνησε πολλούς Έλληνες δυσαρεστημένους με το δημόσιο σύστημα υγείας και ότι πολλές εφημερίδες δημοσίευσαν σε πρωτοσέλιδα τα νέα για τον θάνατο της.

Στην ιστοσελίδα του Pathfinder υπάρχει άρθρο⁹⁴ στις 29.5.2007 για την ιστορία της Αμαλίας, την γραφειοκρατία που αντιμετώπισε και την κινητοποίηση των bloggers. Επίσης υπάρχουν forum για την Αμαλία όπως το Barcelonistas⁹⁵.

4.5 Πολιτικές αντιδράσεις.

Είναι φυσικό μια τέτοιου μεγέθους και είδους διαμαρτυρία να προσελκύσει και την προσοχή της πολιτικής ηγεσίας της χώρας. Σε blogs πολιτικών δημοσιεύθηκαν σχόλια για το θέμα, καθώς και σχόλια για την αντιμετώπιση του θέματος από την κυβέρνηση.

Σε σελίδες στο Διαδίκτυο δημοσιεύθηκαν οι απαντήσεις των Υπουργών Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας για το συγκεκριμένο θέμα. Η απάντηση του Υπουργού Υγείας ήταν⁹⁶:

«Απαντώντας στην με αρ. 8711/1-6-2007 ερώτηση και 3308/1-6-2007 αναφορά που κατατέθηκαν στην Βουλή από το βουλευτή κ. Ευ. Βενιζέλο σχετικά με την ιστοσελίδα της Αμαλίας Καλυβίνου, σας γνωρίζουμε ότι τα θέματα που θίγει στην ιστοσελίδα της η θανούσα Αμαλία Καλυβίνου αποτελούν το περίγραμμα μερικών από τα πιο σοβαρά θέματα στο χώρο της υγείας, αλλά και της Δημόσιας Διοίκησης γενικότερα. Τα δεκτικά ελέγχου θέματα που αναφέρονται είναι μέρος όσων έχουν καταγραφεί στην έκθεση ελέγχου του Σώματος Επιθεωρητών Υπηρεσιών Υγείας Πρόνοιας (ΣΕΥΥΠ) και θα εξακολουθήσουν να αποτελούν στόχο ελέγχου. Η ιστοσελίδα μελετάται από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και

⁹² <http://www.in.gr/news/article.asp?lngEntityID=806598>

⁹³ <http://www.in.gr/news/article.asp?lngEntityID=905759>

⁹⁴ <http://tech.pathfinder.gr/tech/281910.html>

⁹⁵ <http://www.barcelonistas.gr/forum/viewtopic.php?t=1078&postdays=0&postorder=asc&start=0>

⁹⁶ http://evenizelos.blogspot.com/2007/07/blog-post_11.html

αν προκύψουν ειδικότερα και συγκεκριμένα θέματα για εξέταση θα συμπεριληφθούν στον προγραμματισμό και θα ελεγχθούν.»

Η απάντηση⁹⁷ του Υπουργού Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας περιλαμβάνει τα κριτήρια για την έγκριση φαρμάκων εξωτερικού υψηλού κόστους από Ειδική Επιτροπή από το ΙΚΑ, τα πρακτικά των συνεδριάσεων της Επιτροπής που αφορούσαν την blogger, τον χαρακτηρισμό «άδικη» για την επώνυμη αναφορά της blogger σε συγκεκριμένους υπαλλήλους της Επιτροπής και τις προσπάθειες του Υπουργείου για καλύτερη εξυπηρέτηση των ασφαλισμένων.

Στο blog του κ. Ευαγ. Βενιζέλου παρατίθεται και σχολιάζεται αρνητικά η απάντηση του Υπουργού Υγείας για το θέμα της Αμαλίας. Ο κ.Βενιζέλος έχει αναρτήσει κείμενα για το θέμα της Αμαλίας, για τις ερωτήσεις που έκανε στη Βουλή στο πλαίσιο κοινοβουλευτικού ελέγχου, για τις απαντήσεις που πήρε και για την δυναμική της μπλογκόσφαιρας. Επίσης παραθέτει τις απαντήσεις των Υπουργών Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

Σύμφωνα με τις Δ. Κουκλάκη και Ε. Κωνσταντουδάκη (Ελεύθερος Τύπος, 30.5.2008) το Υπουργείο Δικαιοσύνης διέταξε την διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης, ενώ από το υπουργείο Απασχόλησης θα άρχιζε η εξέταση των στοιχείων με στόχο τη βελτίωση των υπηρεσιών. Στο άρθρο αναφέρεται, ότι «το Υπουργείο Υγείας απάντησε στα μέσα του περασμένου Ιουλίου ότι εξετάζει το περιεχόμενο της ιστοσελίδας και «αν προκύψουν ειδικότερα και συγκεκριμένα θέματα για εξέταση θα συμπεριληφθούν στον προγραμματισμό και θα ελεγχθούν.» Στον Ιατρικό Σύλλογο δεν έκανε κανείς επίσημη καταγγελία για τους εμπλεκόμενους γιατρούς.» Επίσης αναφέρεται, ότι: «Τον Ιούνιο του 2007, μετά από παρέμβαση του τότε υπουργού Δικαιοσύνης, κ. Αναστάση Παπαληγούρα, με αφορμή την ερώτηση του βουλευτή του ΠΑΣΟΚ, κ. Ευάγγελου Βενιζέλου διατάχθηκε προκαταρκτική εξέταση, η οποία ανατέθηκε στον 26ο Πταισματοδίκη Αθηνών, προκειμένου να εξακριβωθεί εάν και από ποια πρόσωπα έχουν τελεστεί αξιόποινες πράξεις.» Οι δημοσιογράφοι καταλήγουν ότι δυστυχώς δόθηκαν προτεραιότητα σε άλλα θέματα της επικαιρότητας και όχι στο συγκεκριμένο.

⁹⁷http://evenizelos.blogspot.com/2007/06/blog-post_28.html

4.6 Απολογισμός κινητοποιήσεων σε νούμερα.

Σύμφωνα με τον απολογισμό της 1^{ης} Ιουνίου 2007 οι Φίλοι της Αμαλίας αναφέρουν⁹⁸ στο σχετικό ιστολόγιο ότι την 1^η Ιουνίου έγινε η μεγαλύτερη ηλεκτρονική κινητοποίηση στην Ελλάδα με:

- 56.116 επισκέπτες στο fakellaki.blogspot
- πάνω από 30 χώρες και 120 οργανώσεις δέχτηκαν και έστειλαν πάνω από 120.000 e-mails
- τα videos για την Αμαλία κατατάχθηκαν στην κορυφή του youtube
- χιλιάδες bloggers αφιέρωσαν την ημέρα στην Αμαλία
- πάνω από 400.000 άνθρωποι έψαξαν στις μηχανές αναζήτησης να μάθουν και πάνω από 10.000 άνθρωποι μπήκαν εκείνη την μέρα στο διαδίκτυο για να αντλήσουν υλικό.

Επίσης ρεπορτάζ⁹⁹ του τηλεοπτικού καναλιού NET στις 2.6.07 παρουσίασε στατιστικά στοιχεία της διαδικτυακής κινητοποίησης, όπου αναφερόταν, ότι το ιστολόγιο της Αμαλίας Καλυβίνου δέχθηκε:

- 56.116 επισκέψεις την 1^η Ιουνίου 2007
- 44.639 την εβδομάδα ολόκληρη
- 317.076 τους τελευταίους τρεις μήνες

ότι στάλθηκαν όλο τον Ιούνιο 2007

- περισσότερα από 120.000 ηλεκτρονικά μηνύματα
- προς και από 30 χώρες
- σε 120 διεθνείς οργανισμούς
- σε 1.800 ηλεκτρονικές διευθύνσεις αρμοδίων στην Ελλάδα

και ότι έλαβαν μέρος στην ηλεκτρονική διαμαρτυρία

- πάνω από 400.000 άνθρωποι

Σημειώνεται επίσης ότι το Technorati κατατάσσει¹⁰⁰ το *Video για την Αμαλία* στα δημοφιλέστερα παγκοσμίως στις 2/6/2007.

⁹⁸ <http://giatinamalia-blog.blogspot.com/2007/06/1-2007.html>

⁹⁹ <http://www.youtube.com/watch?v=YnfRzWERHng>

¹⁰⁰ http://bp1.blogger.com/_6RaPJY5gdw/RmFjGjywE3I/AAAAAAAAADU/tf01PhoavW4/s1600-h/Amalia_technorati.jpg.

4.7 ΧΡΟΝΙΚΟ

Δημιουργία ιστολογίου <i>MALPRACTICE</i>	27.7.2005
Ανάρτηση 18 άρθρων	<ul style="list-style-type: none"> • για την προσωπική ιστορία της blogger, τα προβλήματα, τις δυσκολίες, τις γραφειοκρατικές διαδικασίες που αντιμετώπισε • για την οικονομική εκμετάλλευση λόγω της ασθένειας της από το Ελληνικό Σύστημα Υγείας • με κατονομασία προσώπων και καταστάσεων • με διαμαρτυρία και αγώνα για να αλλάξει το κατεστημένο.
Σχόλια επισκεπτών	1947 (για μια ανάρτηση κειμένου)
Τελευταία ανάρτηση	03.05.2007
Η blogger απεβίωσε	25.05.2007
Δημιουργία blog <i>Φίλων Αμαλίας</i>	<p>δημιουργία του blog των φίλων της Αμαλίας http://amaliasday.blogspot.com με:</p> <ul style="list-style-type: none"> • κείμενο για την ιστορία της Αμαλίας μεταφρασμένο σε 8 γλώσσες • άρθρα και ηλεκτρονικές πύλες που αφορούν στην υγεία • άρθρα και ηλεκτρονικές πύλες που αφορούν στην ιστορία της Αμαλίας • χρήσιμους συνδέσμους και συνδέσμους με άλλα ιστολόγια που αναφέρονται στο συγκεκριμένο θέμα • στατιστικά του ιστολογίου • 58.568 επισκέψεις (έως 13.08.08)
1 ^η διαδικτυακή κινητοποίηση	<p>01.06.2007</p> <ul style="list-style-type: none"> • ανάρτηση του κειμένου με την ιστορία της Αμαλίας σε ιστολόγια και ιστοσελίδες • e-mail με το κείμενο για την Αμαλία σε οργανισμούς, πολιτικούς, υπουργεία • φυλλάδια με το κείμενο και το banner και διανομή έξω από νοσοκομεία, ιατρικές σχολές, οργανισμούς υγείας κ.α. • τηλεφωνήματα στον Υπουργό Υγείας και στον Ιατρικό Σύλλογο για διαμαρτυρία • Δελτίο Τύπου
Άλλες κινητοποιήσεις	Οι bloggers προχώρησαν με την κίνηση «Για την Υγεία» μέσω του forum giatinygeia.freeforums.org και του google group giatinygeia .
Μ.Μ.Ε και διαδίκτυο	Σχόλια σε έντυπο τύπο και σε τηλεοπτικά κανάλια όπως Ελευθεροτυπία, Νέα, Ελεύθερος Τύπος, Έθνος, Reuters, Alter, Mega, Net.
2 ^η διαδικτυακή κινητοποίηση	<p>01.06.2008</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ηλεκτρονική συλλογή υπογραφών σε διαδικτυακό κείμενο διαμαρτυρίας με τελικούς αποδέκτες τον

	<p>Υπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, όλους τους Υπουργούς και Βουλευτές, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.</p> <ul style="list-style-type: none">• Πρόσκληση σε εθελοντική αιμοδοσία.• Ανάρτηση του κειμένου και των banners στα blogs.• Αποστολή SMS με κάλεσμα για την ηλεκτρονική συλλογή υπογραφών και την εθελοντική αιμοδοσία.
--	--

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΑ ΤΩΝ ΙΣΤΟΛΟΓΙΩΝ ΜΕ ΤΟΝ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ.

Οι καινοτομίες της τεχνολογίας της πληροφορικής και της επικοινωνίας συνεχώς διαμορφώνουν νέες εξελίξεις στην παγκόσμια επικοινωνιακή σκηνή. Τα κοινωνικά μέσα προκαλούν μια επανάσταση που αφορά κάθε πτυχή της κοινωνικής ζωής.

Ο Ζένιος Σταύρος (εφημερίδα Κυπριακού Συνδέσμου Διεύθυνσης Ανθρωπίνου Δυναμικού) αναφέρει, ότι «η διασύνδεση των τεχνολογιών πληροφορικής, σε ένα βαθμό, πρωτόγνωρο, για την ιστορία της ανθρωπότητας παράγει διεθνοποίηση. Αυτή η διασύνδεση μας επιτρέπει - ως άτομα, κοινωνικές ομάδες, οργανισμούς ή και κράτη - να φθάνουμε συνεχώς και πιο μακριά και να το επιτυγχάνουμε αυτό ολοένα και πιο γρήγορα, πιο αποτελεσματικά από ποτέ.» Και συνεχίζει γράφοντας ότι «μέσω της διεθνοποίησης, ο απλός πολίτης έχει αποκτήσει δύναμη απaráμιλλη στην ιστορία. Η Jody Williams, για παράδειγμα, κέρδισε το βραβείο Νόμπελ Ειρήνης για την εκστρατεία της υπέρ της απαγόρευσης της χρήσης των ναρκών κατά προσωπικού. Όταν ρωτήθηκε πως κατάφερε να συντονίσει 1.000 μη κυβερνητικές οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελέγχου εξοπλισμών σε διεθνή κλίμακα, για να πετύχει το στόχο της, απάντησε απλά: «ηλεκτρονικό ταχυδρομείο.»

Αυτή η συνεχώς αυξανόμενη δύναμη των κοινωνικών μέσων ήταν η αιτία της παρούσας προσπάθειας εξέτασης της σχέσης των κοινωνικών μέσων -και κυρίως των ιστολογίων- με τον ευαίσθητο χώρο της υγείας. Τα κοινωνικά μέσα εξυπηρετούν την ανάγκη για ανταλλαγή εμπειριών και συναισθημάτων. Οι εικονικές διαδικτυακές κοινότητες:

- λειτουργούν ως χώρος αποδοχής, κατανόησης, πληροφόρησης, συμβουλών και αλληλοϋποστήριξης
- διευκολύνουν την ανάπτυξη διαφάνειας στο σύστημα υγείας διαμέσου της κυκλοφορίας των πληροφοριών για θεραπείες και παραγωγούς υγείας
- χρησιμοποιούνται ακόμα και για διαχείριση θεμάτων υγείας από τους ίδιους τους ασθενείς.

Η εξέλιξη των κοινωνικών μέσων επαναπροσδιορίζει τα χαρακτηριστικά της αγοράς των υπηρεσιών υγείας. Η σχέση καταναλωτών – παραγωγών υγείας μπαίνει

σε νέες βάσεις, καθώς οι χρήστες υπηρεσιών υγείας διαθέτουν περισσότερα εργαλεία για την επιλογή υπηρεσιών υγείας.

Τα συστήματα υγείας παγκοσμίως εμφανίζουν προβλήματα και ανεπάρκειες. Συγκεκριμένα ο χώρος της υγείας στην Ελλάδα, όπως προαναφέρθηκε, πάσχει από πολλά προβλήματα ανισότητας στη χρήση και πρόσβαση υπηρεσιών υγείας και από περιφερειακές ανισότητες στην κατανομή υπηρεσιών και πόρων οι οποίες προκαλούν την δυσαρέσκεια των πολιτών. Οι δημόσιες υπηρεσίες υγείας στα πλαίσια λειτουργίας του κοινωνικού κράτους εμφανίζουν προβλήματα ποιότητας, προσπελασιμότητας και προσβασιμότητας. Είναι επόμενο οι παραπάνω καταστάσεις να πυροδοτούν συζητήσεις και προβληματισμούς από τη μεριά των πολιτών.

Τα κοινωνικά μέσα λοιπόν, ως ένα μοναδικό εργαλείο αυτοδημοσίευσης στα χέρια των πολιτών, ανάγουν την ιστολογόσφαιρα σε ένα γόνιμο δημόσιο χώρο για συζητήσεις πάνω σε θέματα κοινωνικού ενδιαφέροντος και συνεπώς σε θέματα για την υγεία και το σύστημα υγείας. Οι συζητήσεις στα ιστολόγια αντικατοπτρίζουν κοινές καθημερινές συζητήσεις πολιτών για περιστατικά από την πραγματική ζωή με δυνητικό κοινό όλους τους χρήστες του Διαδικτύου. Τα ιστολόγια λοιπόν, όσον αφορά στο χώρο της υγείας, αποτελούν έκφραση των εμπειριών, των σκέψεων και της κρίσης των πολιτών σε θέματα υγείας. Είναι σημαντικό να υπάρχουν χώροι ελεύθερης έκφρασης και ανάπτυξης σκέψης.

Τα ιστολόγια βοηθούν στη διάχυση της πληροφόρησης στο χώρο της υγείας. Στις σημερινές κοινωνίες όπου τα μέσα μαζικής ενημέρωσης κατευθύνονται από πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα είναι απαραίτητη η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και η συλλογή πλήθους πληροφοριών για την ορθή εκτίμηση των γεγονότων που λαμβάνουν χώρα στο σύστημα υγείας. Μέσα από τα ιστολόγια γνωστοποιούνται καταστάσεις που αφυπνίζουν συνειδήσεις παρέχοντας πληροφορίες ανά πάσα στιγμή διαθέσιμες. Οι Daniel W. Drezner and Henry Farrell (*Foreign Policy*, No. 145, 2004) σχολιάζουν, ότι οι bloggers είναι συνηθισμένοι άνθρωποι που αναρτώντας υλικό στα ιστολόγια τους αντιδρούν στην πληροφόρηση από τα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης και παραθέτουν έρευνα σύμφωνα με την οποία Αμερικανοί και Ευρωπαίοι εμπιστεύονται περισσότερο τον μέσο πολίτη από τις διάφορες αρχές. Για αυτόν τον λόγο και ο Ζένιος Σταύρος (εφημερίδα Κυπριακού Συνδέσμου Διεύθυνσης Ανθρωπίνου Δυναμικού) γράφει, ότι «Η κοινωνία του 21^{ου} αιώνα έχει χαρακτηριστεί ως η κοινωνία της γνώσης. Στην κοινωνία της γνώσης δεν έχει πλέον σημασία ποιος είσαι ή πού βρίσκεσαι, αλλά τι ιδέες έχεις να προσφέρεις.»

Μέσα από το Διαδίκτυο αναδύονται ποιοτικά διαφορετικά είδη κινητοποιήσεων κοινωνικής διαμαρτυρίας. «Η αλματώδης παγκόσμια εξάπλωση των κινητοποιήσεων αυτών οι οποίες οργανώνονται και συντονίζονται μέσα από το Διαδίκτυο θέτει ερωτήματα για αναθεώρηση της θεωρίας των κοινωνικών κινητοποιήσεων» όπως αναφέρει η Lauren Langman (Sociological theory, Mar 2005). Οι παραδοσιακές έννοιες της στρατολόγησης, της ηγεσίας, των τοπικών οργανώσεων, των ομάδων συντονισμού αποκτούν νέο περιεχόμενο. Οι νέες τεχνολογίες επικοινωνιών αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των σύγχρονων κοινωνικών κινητοποιήσεων. Ο Κυβερνοχώρος σαν μέσο επικοινωνίας επιτρέπει την ανάπτυξη νέων μορφών επικοινωνίας που προσφέρουν μοναδικές δυνατότητες για τη δημιουργία δημοκρατικών χώρων αφιερωμένους στις συζητήσεις και στην πληροφόρηση. Επίσης επιτρέπει τη δημιουργία ανοιχτών, συμμετοχικών δικτύων που ενσωματώνουν μεγάλο εύρος πληροφοριών.

Οι διαδικτυακές κοινωνίες στηρίζονται στο Διαδίκτυο για επικοινωνία, διάχυση πληροφορίας και συντονισμό για τις διάφορες μορφές κυβερνοακτιβισμού όπως πολιτικές δράσεις (π.χ. καταναλωτικά μποϊκοτάζ), ακτιβισμό (π.χ. ηλεκτρονικό βομβαρδισμό κυβερνητικών ή εταιρικών ιστοσελίδων), οργάνωση διαμαρτυριών.

Τη διάσταση της παγκόσμιας δράσης για δικαιοσύνη δίνει στις διαδικτυακές κινητοποιήσεις η Lauren Langman (Sociological theory Mar 2005). Σημειώνει ότι το Διαδίκτυο έγινε εργαλείο ανταλλαγής πληροφοριών και στη συνέχεια η βάση πλήθους διαδικτυακών κοινοτήτων που ενεργούν ως δημόσιες σφαίρες στις οποίες συμμετέχουν άτομα λόγω των κοινωνικοπολιτικών αντιλήψεών τους. Σε αυτές τις σφαίρες άρχισαν να γίνονται συζητήσεις και να τίθενται προβληματισμοί για ποικίλες πλευρές της παγκόσμιας δικαιοσύνης, οι οποίοι οδήγησαν σε γρήγορη αύξηση ποικίλων μορφών κινητοποιήσεων.

Ο δημόσιος διάλογος και η πληροφόρηση στον τομέα της υγείας μέσα από τα ιστολόγια ίσως μπορεί να βοηθήσει στην δημιουργία ευσυνείδητων ομάδων επαγγελματιών υγείας, οι οποίοι να εργάζονται για την προώθηση του συστήματος υγείας και την σωστή λειτουργία του, αλλά και ευσυνείδητων ασθενών. Χαρακτηριστικά ο Ματσαγγάνης Μάνος (ομιλία σε εκδήλωση του ΙΣΤΑΜΕ, 7.12.06) αναφέρει, ότι «η μόνη ελπίδα και το μόνο στοίχημα μιας μελλοντικής μεταρρυθμιστικής κυβέρνησης θα ήταν η συσσώρευση ενός «κοινωνικού κεφαλαίου»: με άλλα λόγια ο εντοπισμός πρώτα, και η συνειδητή ενίσχυση και υποστήριξη έπειτα, των λίγων γιατρών, νοσηλευτών και διοικητικών που είναι ακόμη

διατεθειμένοι να προσφέρουν, με μόνο αντίτιμο ένα αξιοπρεπές, απλώς, εισόδημα – και επιπλέον «κέρδος» την αυτοεκτίμησή τους, τον σεβασμό κάποιων συναδέλφων τους, και την αγάπη των ασθενών τους.»

Ο Ματσαγγάνης Μάνος συνεχίζει λέγοντας, ότι «δίχως μια τέτοια κρίσιμη μάζα ανθρώπων, καμμία μεταρρυθμιστική απόπειρα δεν θα καταφέρει όχι να αντιστρέψει αλλά ούτε καν να επιβραδύνει τον καλπάζοντα εκφυλισμό του τομέα της υγείας στη χώρα μας σε εφιαλτικό κακέκτυπο της ρεαλιστικής ουτοπίας ενός δημόσιου συστήματος υγείας, η πρόσβαση στο οποίο να εξαρτάται από την ανάγκη για περίθαλψη και όχι από το εισόδημα ή την κοινωνική θέση.»

Η σημασία του ανθρωπίνου παράγοντα στις αλλαγές τονίζεται και από τον Ζένιο Σταύρο (εφημερίδα Κυπριακού Συνδέσμου Διεύθυνσης Ανθρωπίνου Δυναμικού) ο οποίος σημειώνει, ότι: «για την αντιμετώπιση προσαρμοστικών αλλαγών απαιτείται πειραματισμός και πολυάριθμες αναπροσαρμογές στους οργανισμούς μας και στην κοινωνία στο σύνολό της. Απαιτείται η εκμάθηση νέων τρόπων ζωής - στις αντιλήψεις, στη συμπεριφορά, στις αξίες - για να μπορέσουμε να επιτύχουμε τα άλματα, που απαιτούνται για την επιτυχή προσαρμογή μας στο σύγχρονο περιβάλλον. Και η προσαρμοστικότητα μας εξαρτάται από το κατά πόσο έχουμε συνειδητοποιήσει την ανάγκη για αλλαγή.»

Ίσως τα ιστολόγια μπορέσουν μακροχρόνια να συντελέσουν στην αλλαγή νοοτροπίας της δωροδοκίας και της διαπλοκής που διέπει το ελληνικό σύστημα υγείας. Και αυτή η αλλαγή νοοτροπίας είναι το πιο σημαντικό συστατικό για την ουσιαστική αλλαγή του συστήματος για την οποία δεν αποτελεί λύση η συνεχόμενη αύξηση των αποδοχών των γιατρών. Ο Ματσαγγάνης Μάνος αναφέρει σχετικά: «...μου αποκαλύφθηκε η (πικρή) αλήθεια, ότι δηλ. κανένα δημόσιο σύστημα υγείας, πουθενά στον κόσμο, δεν είναι σε θέση να πληρώνει σε τόσους πολλούς γιατρούς τόσα πολλά χρήματα – όσα δηλ. έχουν συνηθίσει να κερδίζουν στη σημερινή κατάσταση της διαπλοκής στο χώρο της υγείας.»

Σημαντική είναι και η διάσταση της εκπαίδευσης στον ιατρικό χώρο από τα κοινωνικά μέσα καθώς και η ανάπτυξη της επικοινωνίας, της διάδρασης και της αναζήτησης. Όπως προαναφέρθηκε υπάρχουν ιστολόγια ιατρικών σχολών και πανεπιστημίων με πολύ υλικό προεπιλεγμένο από το Διαδίκτυο για γιατρούς τα οποία προωθούν την διάδραση και την επικοινωνία. Υπάρχουν επίσης ιστολόγια με εμπειρίες επαγγελματιών του χώρου που συνιστούν επιπλέον πηγή γνώσης για τους γιατρούς για τον ευρύτερο εργασιακό τους χώρο.

Όπως αναφέρεται και σε άρθρο του περιοδικού know-how (23.6.2008), έρευνα αμερικανικού πανεπιστημίου κατέδειξε τον εκπαιδευτικό χαρακτήρα των κοινωνικών μέσων: «μια μελέτη από το Πανεπιστήμιο της Μινεσότα έρχεται να ενισχύσει τις πεποιθήσεις ότι τα social media μπορούν να έχουν και εκπαιδευτικό χαρακτήρα. Οι ερευνητές ανακάλυψαν ότι η χρήση των διαφόρων social media (από απλά blogs έως σύνθετα προφίλ στο MySpace) επιτρέπει στα παιδιά να εξοικειωθούν με τη σύγχρονη τεχνολογία και να αναπτύξουν δεξιότητες που θεωρούνται απαραίτητες για το μέλλον, όπως η παραγωγή και προσαρμογή περιεχομένου, η παρέμβαση σε διαδικτυακές πλατφόρμες, ο σχεδιασμός κλπ. Τα social media βοηθούν τους νέους να αναπτύξουν τις επικοινωνιακές τους ικανότητες, τους παρέχουν νέες οπτικές και προοπτικές και τους κάνουν πιο δεκτικούς στην τεχνολογία και τις εφαρμογές τους.» Είναι προς όφελός των φοιτητών επαγγελματιών υγείας και εν γένει των εργαζόμενων στον χώρο της υγείας να εκπαιδεύονται στην χρήση των κοινωνικών μέσων και δη των ιστολογίων. Όπως αναφέρει και ο Μανώλης Ανδριωτάκης (2007,207): «είναι ευθύνη της θεσμοθετημένης εκπαίδευσης να αναλάβει την ενημέρωση και τη βαθύτερη εκπαίδευση των παιδιών στα Νέα Μέσα.»

Είναι γεγονός ότι η επιρροή των ιστολογίων μπορεί να ανασταλλεί από διάφορες συνιστώσες.

- Όταν οι πηγές πληροφόρησης περιορίζονται μόνο στα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης.
- Υπάρχει ο κίνδυνος οι ιστολόγοι να γίνουν σιγά σιγά θύματα της ίδιας τους της επιτυχίας, καθώς παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης προσλαμβάνουν bloggers ενσωματώνοντας τους στο σύστημα.
- Λογοκρισία που αντιμετωπίζουν και τα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης ακόμα και στις ελεύθερες κοινωνίες. Οι Daniel W. Drezner and Henry Farrell (*Foreign Policy*, No. 145, 2004) αναφέρουν τα παραδείγματα της Βόρειας Κορέας και των ΗΠΑ, κράτη τα οποία έχει τύχει να μπλοκάρουν την πρόσβαση σε ιστολόγια¹⁰¹. Επίσης σύμφωνα με το περιοδικό Knowhow (31.07.2008), σε αναφορά του σε ειδήσεις από το πρακτορείο Reuters, κατά την διάρκεια της Ολυμπιακών Αγώνων του Πεκίνου: «αξιωματούχοι της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής ήλθαν σε συμφωνία με τις

¹⁰¹ Η Ν.Κορέα μπλόκαρε την πρόσβαση σε κάποια ξένα ιστολόγια που είχαν σκηνές αποκεφαλισμού Νοτιοκορεατών από ισλαμικά στρατεύματα στο Ιράκ και οι ΗΠΑ ιστολόγια αμερικανικών στρατευμάτων στο Ιράκ.

κινεζικές αρχές και, επί της ουσίας, συναίνεσαν στη συνέχιση της διαδικτυακής λογοκρισίας και κατά τη διάρκεια των Αγώνων, ακόμα και για τους διαπιστευμένους δημοσιογράφους από άλλες χώρες που θα μεταβούν στο Πεκίνο για την κάλυψη των Αγώνων.»

- Η μπλογκόσφαιρα αποτελεί μικρογραφία της παγκόσμιας κοινωνίας όπου άτομα και κοινωνικές ομάδες παραμένουν αποκλεισμένα.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

6. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Αν θέλουμε η συμμετοχική αυτή διαδικασία να ενδυναμωθεί και η πλατφόρμα του διαλόγου για θέματα υγείας να οδηγεί σε γόνιμους προβληματισμούς και πεδία δράσης είναι απαραίτητος: α) ο σεβασμός και η αξιοποίηση των διαδικτυακών χώρων από την πολιτική ηγεσία και β) η επέκταση πρόσβασης του Διαδικτύου σε μεγάλες πληθυσμιακές μάζες.

α) Πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και να αξιολογούνται τα δρώμενα και οι προβληματισμοί για την υγεία στην ελληνική μπλογκόσφαιρα οι οποίοι σαφώς αντικατοπτρίζουν τις ανησυχίες και τα προβλήματα των πολιτών μέσα στο σύστημα υγείας και αποτελούν είδος σφυγμομέτρησης των απόψεων της ελληνικής κοινωνίας για το σύστημα υγείας της χώρας. Ο διευρυμένος κύκλος συζητήσεων, μέσα από τα ιστολόγια, των πολιτών οι οποίοι δεν είναι παθητικοί δέκτες του κοινωνικού γίνεσθαι μπορεί να αποτελέσει για την εκάστοτε πολιτική και πολιτειακή ηγεσία:

- επιπλέον πηγή πληροφοριών για τα κακώς κείμενα του συστήματος υγείας
- έναυσμα για στοχευμένους ελέγχους στο χώρο της υγείας
- μοχλός πίεσης για ανάληψη δράσεων και πρωτοβουλιών
- πηγή άντλησης ιδεών για ένα σύστημα υγείας φιλικότερο προς τον ασθενή-χρήστη
- μέτρηση ικανοποίησης των παροχών του συστήματος υγείας από τη μεριά των ασθενών.

β) Είναι γεγονός ότι ο δρόμος προς αυτήν την συμμετοχική διαδικασία και τον ανοιχτό διάλογο δεν είναι ανοιχτός για όλους. Υπάρχουν εμπόδια και προϋποθέσεις συμμετοχής, που αφορούν στην είσοδο στο Διαδίκτυο. Είναι ορατό το ενδεχόμενο δημιουργίας χάσματος μεταξύ αυτών που συμμετέχουν στο Διαδίκτυο και εκείνων που αποκλείονται από την κοινωνία των πληροφοριών.

Το να αποκλεισθεί κάποιος από την πρόσβαση στο Διαδίκτυο –και κατ'επέκταση και από την πρόσβαση στα ιστολόγια- είναι σαν να καταδικάζεται σε περιθωριοποίηση. Ο αποκλεισμός μπορεί να συντελεστεί με διάφορους μηχανισμούς, όπως έλλειψη τεχνολογικής υποδομής, οικονομικά ή θεσμικά εμπόδια για την πρόσβαση, ανεπαρκή εκπαιδευτική ή πολιτισμική ικανότητα για τη χρησιμοποίηση του διαδικτύου.

Η Αμαλία Φραγκίσκου (Συνέδριο στο Λαύριο, 2005) αναφέρει σχετικά ότι «η ανάπτυξη του Διαδικτύου στηρίζεται σε συγκεκριμένη πολιτικοοικονομική λογική που υπαγορεύεται από συνθήκες ανισότητας και κοινωνικού αποκλεισμού» και ότι «η αλματώδης ανάπτυξη του Παγκόσμιου Ιστού εντείνει τα ποικίλα και πολύπλοκα θεωρητικά ζητήματα εγείροντας θέματα κοινωνικής συνοχής και συμμετοχής με την απειλή ενός τεράστιου μεταμοντέρνου χάσματος τεχνολογικής αγραμματοσύνης και αποκλεισμού.»

Η ενεργοποίηση των κοινωνικών αντανάκλαστικών, όσο αφορά στο Διαδίκτυο και τα ιστολόγια, του συνόλου του πληθυσμού σε θέματα υγείας υπαγορεύει:

- την άσκηση πολιτικής επικοινωνιών και διαχείρισης θεμάτων διαδικτυακής τεχνολογίας από την πολιτεία
- τον κατάλληλο σχεδιασμό για την εξομάλυνση των ανισοτήτων πρόσβασης στο Διαδίκτυο
- την ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στον δημόσιο διαδικτυακό διάλογο για θέματα υγείας.

Τα ιστολόγια μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως απαραίτητο συστατικό για συζήτηση, κινητοποίηση και αλλαγή συνείδησης και αντίληψης για θέματα υγείας και περιθαλψης. Ο Manuel Castells (2003, 171) αναφέρει τρεις λόγους για τους οποίους το διαδίκτυο έγινε απαραίτητο συστατικό του είδους των κοινωνικών κινήματων που εμφανίζονται στην δικτυωμένη κοινωνία. Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε την ανάλυση του Castells για να εξηγήσουμε με ποιον τρόπο τα ιστολόγια μπορούν να οδηγήσουν στον γόνιμο προβληματισμό στον χώρο της υγείας.

- Πρώτον, τα ιστολόγια μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αφύπνιση της συνείδησης της κοινωνίας ως σύνολο αναφορικά με την παθογένεια του συστήματος υγείας, από τη στιγμή που σαν σύστημα επικοινωνίας (όπως όλο το διαδίκτυο και τα Μ.Μ.Ε) φτάνουν στους χρήστες και μπορούν να προσχωρήσουν στις αξίες τους.

Ο Castells αναφέρει (2003, 171), ότι «τα κοινωνικά κινήματα στην Εποχή της Πληροφορίας κινητοποιούνται ουσιαστικά γύρω από πολιτισμικές αξίες. Ο αγώνας για να αλλάξουν οι κώδικες του νοήματος στους θεσμούς και στην πρακτική της κοινωνίας είναι ο ουσιαστικός αγώνας στη διαδικασία κοινωνικής αλλαγής στα νέα ιστορικά πλαίσια.»

- Δεύτερον, τα ιστολόγια μπορούν να καλύψουν το κενό που αφήνουν οι παραδοσιακές οργανώσεις και τα σωματεία. Παράδειγμα μπορεί να αποτελέσει η Διαδικτυακή Κινητοποίηση των Φίλων της Αμαλίας, η οποία μοιάζει να αποτελεί πηγή κοινωνικής αλλαγής. Τα ιστολόγια μπορούν να γίνουν μέσο οργάνωσης και εκδήλωσης της έκφρασης αγανάκτησης των πολιτών για το σύστημα περίθαλψης καθώς και να επιδρούν στον τρόπο παροχής υπηρεσιών υγείας και στη διαμόρφωση σχετικών πολιτικών αποφάσεων μέσω του αντίκτυπου που έχει η επιρροή που ασκούν στην κοινή γνώμη.

Ο Castells αναφέρει (2003, 174), ότι «ο άτυπος χαρακτήρας και ο σχετικός αυθορμητισμός ήταν συνήθως γνωρίσματα των πιο δημιουργικών κοινωνικών κινημάτων. Η καινοτομία είναι η δικτύωσή τους μέσω Διαδικτύου, επειδή το Διαδίκτυο επιτρέπει στο κίνημα να είναι ποικίλο και ταυτόχρονα να συντονίζεται, να συμμετέχει σε μια συνεχή συζήτηση και εν τούτοις να μην παραλύει εξαιτίας της, αφού ο καθένας από τους κόμβους αυτής της διαδικτύωσης μπορεί να αναδιαμορφώνει ένα δίκτυο των κοινών αξιών και στόχων του, δίκτυο που επικαλύπτεται εν μέρει με άλλα δίκτυα και έχει πολλαπλές συνδέσεις.»

- Τρίτον, τα ιστολόγια μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως έκφραση αντίδρασης στις πολιτικές κατευθύνσεις, στις κατευθύνσεις που απορρέουν από παγκόσμιες οργανώσεις για θέματα υγείας ή από κέντρα αποφάσεων που παρακάμπτουν τους θεσμούς του έθνους κράτους. Τα ιστολόγια μπορούν να βασίζονται στο τοπικό πλαίσιο για την υγεία και ταυτόχρονα να έχουν παγκόσμια απήχηση, όπως το ιστολόγιο της Αμαλίας.

Ο Castells αναφέρει (2003, 174), ότι «αυτά τα κινήματα δεν μπορούν να μείνουν τοπικά, γιατί θα χάσουν την ικανότητα τους να επιδρούν στις πραγματικές πηγές εξουσίας στον κόσμο. Πρέπει να σκέφτονται τοπικά και να δρουν παγκόσμια, δηλαδή στο επίπεδο που έχει νόημα η δράση σήμερα...Τα δίκτυα που αναδύονται από την αντίσταση των τοπικών κοινωνιών στοχεύουν στην υπέρβαση της εξουσίας των παγκόσμιων δικτύων, ανοικοδομώντας έτσι τον κόσμο από την βάση στην κορυφή.»

Τέλος, τα ιστολόγια παρέχουν μοναδικές δυνατότητες για εκπαίδευση τόσο μεμονωμένα όσο και σαν επέκταση της παραδοσιακής εκπαίδευσης, όπως γράφει ο Greg Weiler (*The English Journal*, Vol. 92, No. 5, May, 2003). Τα ιστολόγια κατά τον Greg Weiler επιτρέπουν τη διαμοίραση και τη συνεργασία μεταξύ πολλών μαθητών σε ένα χώρο με λιγότερους χωροταξικούς και χρονικούς περιορισμούς από

αυτόν της παραδοσιακής σχολικής αίθουσας, διευκολύνοντας ένα μαθητοκεντρικό μοντέλο εκπαίδευσης.

Η παιδαγωγική προσέγγιση θα πρέπει να βασίζεται στην αλληλεπίδραση και στην ανάπτυξη της αυτόνομης ικανότητας μάθησης και σκέψης, ενισχύοντας τον χαρακτήρα και διαπλάθοντας την προσωπικότητα. Συνιστά πρόκληση να αποκτήσει κανείς την ικανότητα να επεξεργάζεται πληροφορίες για θέματα υγείας και να παράγει γνώση, δηλαδή παιδεία και πνευματική ικανότητα μάθησης για δια βίου εκπαίδευση. Όπως προαναφέρθηκε είναι προς όφελος των φοιτητών επαγγελματιών υγείας και εν γένει των εργαζόμενων στον χώρο της υγείας, αλλά ακόμα και όλων των μαθητών να εκπαιδεύονται στην χρήση των κοινωνικών μέσων και δη των ιστολογίων. Μέσα από τη χρήση των κοινωνικών μέσων και των ιστολογίων τα άτομα μπορούν να αποτελούν μέρος του σύγχρονου κοινωνικού γίνεσθαι, να αποκτούν πρόσβαση στην πληροφόρηση που αφορά τον χώρο της υγείας και να μετατρέπονται σε ενεργούς πολίτες που εκφράζουν την άποψη τους. Για αυτό είναι σημαντικό μέσα από την εκπαίδευση όλων των βαθμίδων, αλλά και μέσα από προγράμματα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης για επαγγελματίες να προωθείται η επαφή με τα κοινωνικά μέσα και η σχετική κατάρτιση.

Πηγές - Βιβλιογραφία

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

1. Ανδριωτάκης Μ., *Blog Ειδήσεις απ' το δικό σου δωμάτιο*, Αθήνα, Εκδόσεις Νεφέλη 2007
2. Ζένιος Σ., *Τι πρέπει να γνωρίζει ένας ηγέτης*, Κυπριακός Σύνδεσμος Διεύθυνσης Ανθρώπινου Δυναμικού, <http://www.cyhrma.org/humanet/LEADERSHIP.doc>
3. Καλτσογιάννης Αλ., *WEB 2.0 Χαρακτηριστικά και επίδρασή του σε επιχειρήσεις, κεντρική διοίκηση και χρήστες*, Μελέτη, Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας, Νοέμβριος 2007, <http://www.observatory.gr/files/meletes/WEB%202.0.pdf>
4. Καραμπάσης Ζ., *“Το blogging στην Ελλάδα : Προφίλ, κίνητρα και πρακτικές των ελληνόφωνων bloggers”*, έρευνα του τμήματος “Δυνητικές κοινότητες: Ψυχο-Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις και τεχνικές εφαρμογές“, Πάντειο Πανεπιστήμιο 2008, <http://ereuna.wordpress.com/author/ereuna/>
5. Ματσαγγάνης Μ., *Η ηθική κρίση του ΕΣΥ*, Αθήνα, ομιλία σε εκδήλωση του ΙΣΤΑΜΕ με θέμα «Νέες Προκλήσεις για το σύστημα υγείας: πρωτοβάθμια περίθαλψη και ο νέος ρόλος του νοσοκομείου», 7.12.2006, <http://www.diamet.gr/el/readAuthors.asp?authorID=341&page=1&textID=3740>
6. Υφαντόπουλος Γ., *Τα οικονομικά της υγείας, Θεωρία και πολιτική*, Βιβλιοθήκη της οικονομίας, διοίκησης και πολιτικής υγείας, Εκδόσεις τυπωθήτω 2003
7. Φραγκίσκου Α., *www.κοινωνικό δίκτυο/διασύνδεση και αποκλεισμός/ καινοτομία και υποδομές /προσοχή στο ‘κενό’ παγκοσμίως*, Ινστιτούτο Πολιτικής Κοινωνιολογίας, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών ΕΚΚΕ, Πρακτικά Συνεδρίου «Φτώχεια, αποκλεισμός και κοινωνικές ανισότητες» 22-23 Σεπτεμβρίου 2005 Λαύριο
8. Χρυσάκης Μ., Φαγαδάκη Ε., Παπαλιού Ο., Σιάτης Ηλ., *«Φτώχεια και Αποστέρηση στην Υγεία»*, Λαύριο, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής, Πρακτικά συνεδρίου «Φτώχεια, αποκλεισμός και κοινωνικές ανισότητες», 22-23 Σεπτεμβρίου 2005, Λαύριο
9. *Η δημογραφική κατάσταση στην Ελλάδα*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής, Εργαστήριο παρακολούθησης των Πολιτικών Κοινωνικής Συνοχής, Επίκαιρα θέματα 1/2006

10. Υγεία-ΕΕ. Η δικτυακή πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη δημόσια υγεία, http://ec.europa.eu/health-eu/care_for_me/e-health/index_el.htm

Άρθρα έντυπου και ηλεκτρονικού τύπου

1. Βογιατζάκης Στ., *Η Αμαλία ξεσήκωσε τους bloggers για τα φακελάκι*, ΕΘΝΟΣ, 1.6.2007, <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=11429&subid=2&pubid=112072>
2. Γαλάνης Δημ., *Αλήθειες και ψέματα για τα blogs*, ΤΟ ΒΗΜΑ, Σελ.: Α60 κωδικός άρθρου: B15301A601 ID: 293010, 02/03/2008
3. Δήμου Ν., *Blogs=Ευκολία, δωρεάν, ελευθερία*, ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2.3.2008, http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_columns_1_02/03/2008_261393
4. Ματίνα Ηρειώτου, *«Εξαιτίας σου “γιατρέ μου”...» Δριμύ κατηγορώ από μια νέα γυναίκα, την Αμαλία Καλυβίνου, που μόνη της παλεύει με τον καρκίνο από παιδί*, ΤΑ ΝΕΑ 2.05.2007 <http://www.tanea.gr//Article.aspx?d=20070502&nid=4634121>
5. Κάνης Ν., *Πρώτη καταδίκη για blogger*, Ελευθεροτυπία, 9.7.2008, http://www.enet.gr/online/online_text/c=112,id=10830304
6. Καραγιώργος Δημήτρης *«Πονά» τους ασθενείς το λουκέτο στα ιατρεία πόνου*, ΕΘΝΟΣ, 7.10.2007 <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=11424&subid=2&pubid=137933>
7. Κιούσης Γιώργος, *Γενναία μέχρι τέλους*, Ελευθεροτυπία, 30.05.2007 http://www.enet.gr/online/online_hprint?q=%E1%EC%E1%EB%DF%E1&a=&id=33300924, *Οχτώ χρόνια από τον «άσχετο» στον γραφειοκράτη*, Ελευθεροτυπία, 2.5.2007 http://www.enet.gr/online/online_hprint?q=%C1%EC%E1%EB%E9%E1&amp;amp;amp;amp;amp;amp;amp;amp;a=&id=96109740
8. Κουκλάκη Δ. & Κωνσταντουδάκη Ε., *Στο κενό οι καταγγελίες Κανέννας από τους γιατρούς δεν κλήθηκε να δώσει λόγο για τη λάθος διάγνωση*, Ελεύθερος Τύπος, 30.5.2008, <http://www.e-tipos.com/newsitem?id=38312>
9. Μανδραβέλης Π., *Εκβιαστές και εκβιαζόμενοι*, ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2.3.2008, http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_columns_1_02/03/2008_261399
10. Μιχαηλίδης Χ., *Το μακρύ χέρι του νόμου*, Ελευθεροτυπία, 30.5.2007 http://www.enet.gr/online/online_hprint?q=%E1%EC%E1%EB%DF%E1&a=&id=66154252, *Έφυγε το κορίτσι που το σύστημα είχε ήδη σκοτώσει*, Ελευθεροτυπία, 29.5.07 http://www.enet.gr/online/online_hprint?q=%E1%EC%E1%EB%DF%E1&a=&id=1581820

11. Μουμούρης Ν., *Για την Αμαλία*, Ελευθεροτυπία, 1.6.2007
http://www.enet.gr/online/online_hprint?q=%E1%EC%E1%EB%DF%E1&a=&id=81784044
12. Νταραδήμου Α., *Δείξε μου το blog σου. Έλληνες και ξένοι bloggers συναντήθηκαν στην Ιο για το 2^ο Greek blogger Camp*, Ελεύθερος Τύπος, 2.6.2008, <http://www.e-tipos.com/newsitem?id=38627>
13. Οικονομόπουλος Θ., *Ποιος φοβάται τη φωνή των ανωνύμων*, ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2.3.2008,
http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_columns_1_02/03/2008_261397
14. Πετρούτσου Μ, Μανιάτης & Παπαγεωργίου Δ. «Παρασκήνιο» των blogs, Ελευθεροτυπία, 21.1.2008, http://www.enet.gr/online/online_text/c=113,id=47656864
15. Ροζάκος Μάριος, «Για την Αμαλία...» Οι διαδικτυακοί ακτιβιστές αφήνουν τα ποντίκια τους και κατεβαίνουν στους δρόμους στις 25 Ιουνίου, Ελεύθερος Τύπος, 4.6.2007, <http://www.e-tipos.com/newsitem?id=1389>, *Η ελληνική μπλογκόσφαιρα πενθεί την Αμαλία. Με το blog της συγκλόνησε, ενέπνευσε. Μόνο κάτω από το τελευταίο κείμενό της υπάρχουν πάνω από 700 σχόλια, αριθμός-ρεκόρ για τα ελληνικά δεδομένα*, 28.5.2007 <http://www.e-tipos.com/newsitem?id=1389>, *Η χρονιά της ελληνικής μπλογκόσφαιρας*, 4.1.2008, <http://www.e-tipos.com/newsitem?id=20951>, *Κυνήγι Μαγισσών*, 18.1.2008, <http://www.e-tipos.com/newsitem?id=22507>
16. Τσιμιτάκης Ματ., «*Η ταυτότητα*» του Έλληνα blogger, ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 19.03.2008,
http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_ell_100028_19/03/2008_263358
17. Φωτοπούλου Β., *Αοριστολογίες στο σχέδιο νόμου*, Ελευθεροτυπία, 29.02.2008,
http://www.enet.gr/online/online_hprint?q=%EC%F0%EB%EF%E3%EA%25%2C+blog%25%2C+%E9%F3%F4%EF%EB%FC%25&a=&id=37012568
18. *Η εκπαιδευτική αξία των social media*, Περιοδικό know-how 23.6.2008,
<http://www.knowhow.gr/?p=1137#more-1137>
19. Σιωπηρή «*λογοκρισία*» στους Αγώνες του Πεκίνου, Περιοδικό know-how, 31.7.2008, <http://www.knowhow.gr/?p=1349#more-1349>
20. Paula Bialski, *Σε αναζήτηση της αληθινής παραγωγικότητας στο κοινωνικό web*, Ηλεκτρονικό περιοδικό Re-public <http://www.re-public.gr/?p=253>
21. Trebor Scholz, *Τι θα πρέπει να γνωρίζει η γενιά του MySpace για τη δωρεάν εργασία*, Ηλεκτρονικό περιοδικό Re-public <http://www.re-public.gr/?p=151>

22. Fred Stutzman *Η χωρική παραγωγή της φιλίας*, Ηλεκτρονικό περιοδικό Re-public <http://www.re-public.gr/?p=246>

23. *Bloggers mourn death of medical whistleblower*, Reuters, Tue May 29, 2007 1:33pm EDT <http://www.reuters.com/article/lifestyleMolt/idUSL2968726320070529>

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

1. Anderson Paul., *What is WEB 2.0? Ideas, technologies and implications for education*. JISC Technology and Standards watch, Feb 2007 http://www.jisc.ac.uk/whatwedo/services/services_techwatch/techwatch/techwatch_ic_reports2005_published.aspx

2. Angrignon Troy, *WEB 2 Strategies and Lessons for Business Leaders* <http://www.changethis.com/25.05.Web2.0>

3. Brown Harry *BMJ* 2005;331:1345, 3 December, <http://www.bmj.com/cgi/content/extract/331/7528/1345-a>

4. Boulos MNK, Maramba I, Wheeler S. *Wikis, blogs and podcasts: a new generation of web-based tools for virtual collaborative clinical practice and education*. *BMC Med Educ* 2006;6:41. <http://www.biomedcentral.com/1472-6920/6/41>

5. Castells Manuel, *Ο Γαλαξίας του Διαδικτύου. Στοχασμοί για το διαδίκτυο, τις επιχειρήσεις και την κοινωνία*. Εκδόσεις Καστανιώτη, 2003

6. Drezner Daniel W. and Farrell Henry, *Web of Influence, Foreign Policy*, No. 145 (Nov.-Dec., 2004), pp. 32-40 Published by: Carnegie Endowment for International Peace www.jstor.org

7. Giustini Dean, *How Web 2.0 is changing medicine* *BMJ* 2006;333:1283-1284 (23 December), <http://www.bmj.com/cgi/content/full/333/7582/1283>

8. Gumbrecht Michelle, *Blogs as "Protected Space"* Stanford University Department of Psychology Stanford, CA 94305, <http://www.blogpulse.com/papers/www2004gumbrecht.pdf>

9. Hangwi Tang, Ng Jennifer Hwee Kwoon, *Googling for a diagnosis—use of Google as a diagnostic aid: internet based study*. *BMJ* 2006;333:1143-1145, (published 10 November 2006), <http://www.bmj.com/cgi/content/abstract/333/7579/1143>

10. Karkalis George I. Koutsouris and Dimitrios D, *E-health and the Web 2.0, Member, IEEE*, <http://medlab.cs.uoi.gr/itab2006/proceedings/eHealth/124.pdf>

11. Langman Lauren, *From Virtual Public Spheres to Global Justice: A Critical Theory of Interneted Social Movements*, *Sociological Theory*, Vol. 23, No. 1 (Mar., 2005), pp. 42-74

Published by: American Sociological Association www.jstor.org

12. Lasica J.D., *Blogs and Journalism Need Each Other 'The transparency of blogging as contributed to news organizations becoming a bit more accessible and interactive ...'* Nieman Reports, Fall 2003,

<http://www.nieman.harvard.edu/reports/03-3NRfall/70-74V57N3.pdf>

13. O'Reilly T. *What is Web 2.0. Design patterns and business models for the next generation of software*. O'Reilly Media, 2005.

www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.html

14. Schiano Diane J., Nardi Bonnie A, Gumbrecht Michelle and Swartz Luke, *Blogging by the Rest of Us*, Stanford University and UC Irvine International Seminar on Learning and Technology at Work, Institute of Education, London, March 2004 www.lonklab.ac.uk/kscope/ltw/seminar.htm

15. Shucha Bonnie, *Blogging and Beyond: New Communication Streams for Tech. Services Librarians*, AALL Annual Meeting TS-SIS program, July 15 2007, University of WI Law Library, Head of reference University of Wisconsin Law Library, <http://www.scribd.com/people/view/11738>

16. Voelker Kurt, *Intro to MIS Business Relationship* MGT 407 Research Paper, <http://www.scribd.com/doc/20854/Web-20-Primer>

17. Weiler Greg, *Using Weblongs in the Classroom*, *The English Journal*, Vol. 92, No. 5, *The Power of Imagination* (May, 2003), pp. 73-75 Published by: National Council of Teachers of English www.jstor.org

18. *WEB 2 The Global impact*. Study by Universal McCann Dec 2007 <http://www.universalmccann.com/>